

XXIV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

5. заседание

Срѣда, 9 ноемврий 1938 г.

(Открито въ 15 ч. 20 м.)

Председателствувалъ председателъ Стойчо Мошановъ. Секретари: Цвѣтко Петковъ и Дончо Узуновъ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е :

	Стр.		Стр.
Съобщения:		С. Топаловъ	54
Отпуски	51	Гр. Василевъ	55
Заявление за възобновяване на питане	51	И. Бояджиевъ	57
Питания	51, 52	Д. Узуновъ	57
Отлагане отговоръ на запитване	52	А. Голевъ	59
Законодателно предложение	52	Д-ръ Г. Славчевъ	61
По дневния редъ:		Д. Савовъ	61
Второ четене законопроекта за допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на държавата за 1938 б. г. (Докладване, разискване и оттегляне)	52	Р. Маджаровъ	64
Говорили: Д-ръ А. Московъ	52	И. Петровъ	65
		Н. Търкалановъ	67
		М-ръ К. Гуневъ	69
		Дневенъ редъ за следващото заседание	72

Председателъ С. Мошановъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито, понеже присѣтствуватъ нужното число народни представители.

(Отсѣтствуватъ г. г. народнитѣ представители: Александъръ Симовъ Гиговъ, х. Атанасъ Поповъ Панайотовъ, Борисъ Василевъ Мончевъ, Василь Илиевъ Мандаровъ, Василь Тодоровъ Чобановъ, Велизаръ Христовъ Багаровъ, Георги Миковъ Ниновъ, Иванъ Димитровъ Халаджовъ, Илия Димитровъ Славковъ, д-ръ Кънчо Милановъ Милановъ, Минчо Петровъ Драндаревски, Михайлъ Георгиевъ Михайловъ, Никола Гочевъ Николовъ, Никола Петровъ Логофетовъ, Стойно Славовъ Ивановъ и Христо Минчевъ Каркъмовъ)

Има да направя следнитѣ съобщения. Разрешени сѣт отпуски на следнитѣ народни представители:

на г. Христо Гуцовъ — 1 день, за 11 т. м.,
на г. д-ръ Петъръ Яламовъ — 2 дена, за 3 и 4 т. м.,
на г. Стойно Славовъ — 1 день, за 9 т. м.,
на г. Василь Чобановъ — 3 дни, за 9, 10 и 11 т. м.
на г. Христо Каркъмовъ — 3 дни, по болестъ, за 9, 10 и 11 т. м.,
на г. Минчо Драндаревски — 3 дни, за 9, 10 и 11 т. м.,
на г. Александъръ Симовъ — 3 дни, по болестъ, за 9, 10 и 11 т. м.,
на г. Иванъ Момчиловъ — 1 день, за 9 т. м.,
на г. Гето Кръстевъ — 1 день, за 9 т. м.,
на г. Никола Логофетовъ — 2 дена, за 9 и 10 т. м.,
на г. Велизаръ Багаровъ — 3 дни, за 9, 10 и 11 т. м.,
на г. Василь Мандаровъ — 3 дни, за 9, 10 и 11 т. м.

Казанлъшкиятъ народенъ представителъ г. Костадинъ Крачановъ съобщава, че поддържа питането си отъ 1 юлий т. г. до г. министра на земедѣлието и държавнитѣ имоти относно увеличението цената на розовия цвѣтъ. Понеже това питане е отъ първата извънредна сесия на Народното събрание, не може да се възобнови само съ едно заявление, а ще трѣбва да се направи ново питане.

Постѣпило е питане отъ трънския народенъ представителъ г. Никола Василевъ къмъ г. министра на търго-

вията, промишлеността и труда, съ което го пита какви мѣрки е взелъ и възнамѣрява да вземе по въпроса за изхранването на планинското население у насъ презъ зимния и пролѣтния сезони.

Г. г. народни представители! Вземамъ поводъ отъ това питане, за да ви съобщя, че ще се съобщава на Народното събрание въ сѣщия день за постѣпване само на ония питания, запитвания и предложения, които сѣт депозирани въ канцеларията на Народното събрание преди започване на заседанието. Иначе ще оставатъ за съобщение въ следващото заседание на Народното събрание.

Постѣпили сѣт още и следнитѣ питания:

Отъ пловдивския народенъ представителъ г. Дойчинъ Цѣклевъ къмъ г. министра на войната по въпроса за ротативнитѣ машини — до кога ще бѣдатъ използвани и не смѣта ли за нужно, при внасяне бюджета на Министерството на войната, да се замѣни този източникъ съ другъ по-удобенъ за ползуване.

Отъ свищовския народенъ представителъ г. Недѣлко Атанасовъ къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве по поводъ инцидента съ него на улица „Графъ Игнатиевъ“ № 5.

Н. Атанасовъ: Не инцидентъ, а нападение.

Председателъ С. Мошановъ: Инцидентно нападение.

Отъ пловдивския народенъ представителъ г. Дойчинъ Цѣклевъ къмъ г. министра на войната по въпроса за ротативнитѣ машини — до кога ще бѣдатъ използвани и не смѣта ли за нужно, при внасяне бюджета на Министерството на войната, да се замѣни този източникъ съ другъ по-удобенъ за ползуване.

Отъ плѣвенския народенъ представителъ г. Йорданъ Русевъ къмъ г. министра на финанситѣ по въпроса за премахване известни данѣци и за унифицирането имъ.

Отъ пловдивския народенъ представителъ г. Ангелъ Станковъ къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве, съ което го пита, известно ли му е, че на въздържателнитѣ дружества е забранена всѣкаква културно-просвѣтна дейность и мисли ли да отмѣни тази чисто полицейска мѣрка, която услужва само на кръчмитѣ и кафенетата.

Постъпило е запитване от народния представител г. Димитър Мацанкиев към г. министъра на вътрешните работи и народното здраве по въпроса за интернирането на народните представители: Никола Петков, Кънчо Славов, Тодор Лазаров, Никола Николов и Димитър Стоянов и за интернирането на инж. Георги Вълков, Петър Беляшки, Лазар Поповски, д-р Михаил Геновски и Стефан Сърбаков.

Постъпило е законодателно предложение, подписано от нужния брой народни представители, за облекчение на длъжниците от земетръсната област по заемите, отпуснати им за възстановяване повредените им имоти от земетресението през 1928 г.

Също — законодателно предложение, подписано от нужния брой народни представители, за измънение на закона за наказанието, които се налагат за престъпленията, предвидени в чл. 155 от конституцията.

Тия две законодателни предложения ще бъдат напечатани и раздалени на г. г. народните представители.

К. Крачанов: Г-н председателю! Едно разяснение по въпроса за възобновяване моето питане.

Председател С. Мошанов: Аз съобщих, че могат да се възобновяват само питанията, подадени през предшествуващата извънредна сесия.

К. Крачанов: Аз бях дал питането си на 1 юлий т. г. . . .

Председател С. Мошанов: Ще се изясним по този въпрос.

П. Стайнов: Няма файда от питанятия, ако не се отговаря.

Председател С. Мошанов: Моля Ви се! Това няма да стане.

Има думата г. министърът на народното просвещение по повод запитването на народния представител г. Рашко Маджаров.

Министър Г. Манев: Г. г. народни представители! Ще ви моля да се съгласите да отговоря на запитването на народния представител г. Рашко Маджаров тогава, когато ще станат общите дебати по бюджета на държавата и, по-специално, по бюджета на Министерството на народното просвещение. Това реши и Министерският съвет.

Председател С. Мошанов: Съгласно правилника, преди да изтече 7-дневният срок, г. министърът на народната просвета моли да се отложи отговорът на запитването на народния представител г. Рашко Маджаров, по общата политика на г. министъра на народната просвета, понеже г. министърът има намъреност да отговори на всички повдигнати там въпроси при разискванията по бюджета на Министерството на народното просвещение. (Възражения от ляво)

П. Стайнов: Това не е достойно!

Председател С. Мошанов: Моля, Събранието ще реши.

Тъзи, които сж съгласни с искането на г. министъра на народната просвета, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието пирама.

П. Стайнов: За туй сме Народно събрание, за да отговарят г. г. министрите на питанятия и запитванията.

Петко Стоянов: Правилникът задължава министъра да отговаря.

Председател С. Мошанов: Правилникът му дава право да направи това искане, и Народното събрание се съгласява с неговото искане. (Възражения от ляво)

Пристапваме към първа точка от дневния ред —

ВТОРО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ДОПЪЛНИТЕЛЕН БЮДЖЕТЕН КРЕДИТ ПО БЮДЖЕТА НА ДЪРЖАВАТА ЗА 1938 БЮДЖЕТНА ГОДИНА.

Моля г. докладчика да докладва законопроекта.

Докладчик С. Колчев: (Чете)

„ЗАКОНЪТ

за допълнителен бюджетен кредит по бюджета на държавата за 1938 бюджетна година.

Чл. 1. Разрешава се допълнителен бюджетен кредит по бюджета на държавата за 1938 бюджетна година в размер на 91.311.986 л., който се разпределя по министерства и дирекции, съгласно съ приложената подробна таблица.

Председател С. Мошанов: Г. г. народни представители! Преди да гласуваме чл. 1, ще трябва да гласуваме таблицата, която е приложена към него, а след това ще гласуваме и чл. 1.

Моля г. докладчика да докладва таблицата към чл. 1.

Докладчик С. Колчев: (Чете)

„Приложение към чл. 1.

ПОДРОБНА ТАБЛИЦА

за допълнителните бюджетни кредити по бюджета на държавата за 1938 бюджетна година.

Главна дирекция на държавните дългове.

Новъ § 33а. За доплащане на Българската земеделска и кооперативна банка загубите от доставката на горивни и петролни материали през 1936 и 1937 години 347.445 л.“

Председател С. Мошанов: Има думата народният представител г. д-р Атанас Москов.

Д-р А. Москов: (От трибуната) Г. г. народни представители! Исканият кредит от 347.445 л. по статия първа от извънредния бюджет ми дава повод да кажа няколко думи по въпроса за пласмента на горивните материали и на петрола в нашата страна.

Налага се да се говори от трибуната на Народното събрание по този въпрос, защото дълго време се действа и говори задкулисно по него, а в пресата, по политични причини, не можах да се изяснят нещата и да се изтъкне доброто и лошото на направеното.

Дълга да подчертая, че това, което държавата направи през 1936/1937 г. за намаляване цената на солта и петрола, беше добро, то беше полезно и за потребителя и за производителя, с една дума — за българското народно стопанство. То беше полезно и за държавата от две страни: първо, защото чрез това, което държавата направи, се затвърди съзнанието в гражданина, че тя действа полезно за народа и, второ, защото се подхрани доверието в народа към държавните органи. Но същевременно имаше и фискална полза за държавата, защото начинът, по който се достави пласираният петрол по нормирани цени, позволи на държавата да реализира приходи, които частните фирми-вносителки отказваха да осигурят.

Днес, две години след взетите мерки, въпросът за пласмента на петрола е актуален не само защото ние сме сезирани съ статия първа от извънредния бюджет, но и защото той е тесно свързан съ стопанските нужди на страната и съ тежкото икономическо положение, в което се намират селяните и гражданите, имащи нужда от горивни материали.

Един от важните въпроси на нашето стопанство е въпросът за несъразмерността между цените на продуктите от първа необходимост и доходите, покупателната способност на консуматора. И борбата против поскупването на живота, усилията за свеждане цените на продуктите от първа необходимост към справедливи и постоянни цени, е един жизнен въпрос, един дълг за правителството и за Народното събрание.

През 1936 г. държавата взе инициатива да се намалят цените на петрола и солта. Тогава нямаше Народно събрание. Откаж се е открило Народното събрание, ние очаквахме почитаемото правителство и г. г. стопанските министри да осветлят народното представителство върху онова, което се прави, или което се мисли да се направи в борбата за справедливи цени и в борбата против поскупването на живота. Минаха две извънредни сесии, нече сме в редовната сесия, а, за съжаление, ние сме все още в очакване. Наистина, направи се някои декларации пред журналистите в връзка съ продоволствието на областите, които сж засегнати от сушата, неурожая,

обаче тия декларации досега не сж били направени конкретно предъ Народното събрание. И това, което се направя като декларация предъ журналистите, не бѣше последвано отъ всичките дѣла, които се налагатъ.

Когато въ 1936 г. държавата взе инициатива да намали цената на петрола, нашето население се намираще въ обстоятелства не по-благоприятни отъ тия, които днесъ имаме. И ако тогава се е наложило да се намали цената на горивото, още по-голяма е нуждата днесъ това да стане. Споредъ думитъ на единъ нашъ стопански деятелъ, на когото имамъ всичкото основание да вѣрвамъ и предъ когото сж говорили г. министъръ Гуневъ и бившиятъ министъръ г. Бъровъ, въ 1936 г. е била взета тази инициатива по желание на Държавния глава. Налага се днесъ същата инициатива да се вземе по желание на Народното събрание. Защото вие всички, г. г. народни представители, разбирате, че когато върховни държавни интереси налагатъ да се искатъ отъ българското стопанство извънредно голѣми жертви, нашъ дългъ е да улеснимъ данъкоплатеца, като му дадемъ възможностъ да посрещне онова, което държавата му иска въ плащане за защита нейнитъ интереси.

Какъ можемъ да направимъ това? Безспорно, не по пътя на случайността, на надлучванията, на политиката день за день, а чрезъ единъ общъ стопански планъ, въ който една частица ще бѣде и борбата противъ поскъпяването на живота и за справедливи цени на продуктите отъ първа необходимостъ.

Колкото се отнася до петрола, днесъ той се купува въ Ромъния около 39 шилинга единъ тонъ, което, преведено въ наша монета, е около 1.55—1.60 л. килограмтъ. Продава се на едро, франко Русе, около 6 л. килограмтъ, при мито на държавата 3.40 л. на килограмъ. Презъ м. септемврий 1936 г., когато държавата взе мѣрки за намаление цената на петрола, митото бѣше 5.40 л. на килограмъ, цената на петрола бѣше 22 шилинга единъ тонъ, приблизително 1 л. български килограмтъ, и тогава се продаваше петролътъ пакъ 6 л. килограмтъ франко Русе. Държавата намѣри, че е необходимо да се намали цената съ 2 л. на килограмъ и се съгласи да пожертвува отъ митото 2 л., като го намали отъ 5.40 л. на 3.40 л. Но когато петролътъ трѣбваше да бѣде внесенъ и продаденъ франко Русе 4.40 л. килограмтъ на едро, тогава всички фирми-вносителки отказаха да сътрудничатъ на правителството и на държавата въ това полезно за народа дѣло. И, ако се не лѣжа, по инициативата на г. министъръ Гуневъ Българската земеделска и кооперативна банка е била натоварена да закупи 10 милиона килограма петролъ. Банката се е отнесла до г. г. Георги Пенчевъ и Герчо Свианаровъ, респективно директори на централа „Напредъ“ и на Общия съюзъ на българските земеделски кооперации, като ги е натоварила да проучатъ покупката. Проучена тази покупка, Българската земеделска и кооперативна банка натоварва тия две централи да направятъ покупката съ свои пари, да платятъ митото, да превозятъ петрола до Русе и тамъ да го предоставятъ на консуматора при цена на едро 4.40 л. килограмтъ. Покупката става въ септемврий-октомврий. Въ началото на ноемврий вече почва да се превозва петролътъ. Купенъ е билъ този петролъ на цена 32—34 шилинга единъ тонъ, значи около 1.50 л. килограмтъ. Държавата се съгласила разликата между цената въ момента, въ който сж почнали преговоритъ, и цената въ момента, въ който е направена покупката, да бѣде понесена отъ нея за смѣтка на митото, т. е. да бѣдатъ понесени отъ нея около 50—55 сантимта на килограмъ. Държавата е взела действително мито около 2.80 л. на килограмъ. Така сж доставени първитъ 6,500,000 кгр. петролъ.

На 8 октомврий централа „Напредъ“ пише на Българската земеделска банка, че това количество не е достатъчно за нуждитъ на страната и че иска да закупи и останалото количество петролъ до 10 милиона килограма. Банката, обаче, отговаря — и тукъ идвамъ на най-интересния моментъ, който трѣбва да се изнесе предъ Народното събрание — че закупуването на останалото количество петролъ ще стане чрезъ Министерството на търговията, което въ това време се управлява отъ г. министъръ Вълчевъ. Почватъ се преговори отъ страна на министерството въ Ромъния. На 18 декемврий банката пише на централа „Напредъ“ и на Общия съюзъ, че тѣ могатъ да разполагатъ въ Кюстенджа при фирмата „Дачия Романа“ — централа „Напредъ“ съ 1,000,000 кгр., а Общиятъ съюзъ съ 750,000 кгр. петролъ, и че сдѣлката е сключена. Тѣзи две централи потвърждаватъ тая сдѣлка на

23 декемврий. На 27 декемврий фирмата въ Ромъния заявява, че отказва сдѣлката, защото не е потвърдена. Забележете, ролята на тогавашния министъръ Вълчевъ или на Министерството на търговията е само посредническа — да уговорятъ сдѣлката. Централата „Напредъ“ и Общиятъ съюзъ трѣбва да платятъ петрола, да платятъ митата, да внесатъ стоката въ Русе, и да я предоставятъ на Дирекцията за храноизносъ, която ще я разпредѣли въ страната.

На 27 декемврий, повтарямъ, фирмата съобщава, че се отказва отъ сключената сдѣлка. Това тя прави, защото има ново поскъпяване на петрола. Посредническата роля на нашето Министерство на търговията, ръководено отъ бившия министъръ Вълчевъ, пропада относно количеството 1,000,000 кгр. петролъ. Остава Общиятъ съюзъ да набави 750,000 кгр. петролъ. Този петролъ е въ 50,000 тенекки. Азъ имамъ предъ себе си смѣтката. Първата партия отъ тая доставка е отъ 15,000 тенекки или 221,000 кгр. петролъ. Тоя петролъ е билъ заплатенъ съ 1,048 лири стерлинги или 706,000 български лева. Върху тая сума е платено премия 33% или 233,000 л. Въ сѣщото време централа „Напредъ“ и Общиятъ съюзъ можеха да закупятъ направо това количество петролъ, като заплатятъ по тогавашнитъ цени 260,000 л., т. е. съ една разлика въ по-малко отъ около 500,000 л., и върху сумата 260,000 л. 33% премия, равна на 86,000 л. вмѣсто 233,000 л. Веднага, г. г. народни представители, си обяснявате, че отъ сдѣлките, които сж направени за 6,500,000 кгр. петролъ чрезъ централа „Напредъ“ и Общия съюзъ, българската държава не е загубила пари, защото това, което е разликата въ цената, е било понесено отъ митото, докато въ този случай имаме надплатени за 15,000 тенекки само въ цената на петрола и на премията близо 700,000 л.

Но това, което е много интересно, е, че купуваме тенекитъ въ Кюстенджа. Ромъния, по 50 л. едната, когато въ България тенекитъ се купува отъ 22 до 25 л. едната, въ която цена влиза 6 л. мито и 4 л. за работа. Министерството на търговията, обаче, закупува тенекитъ въ Ромъния, въ Кюстенджа, по 50 л. едната и само отъ тия 50,000 тенекки, по 25 л. на тенекки, сме понесли една загуба повече отъ 1 милионъ лева.

Това е, г-да, действителна загуба.

Искамъ да привлѣкя вашето внимание върху този въпросъ, защото нѣколкото забележки, които се направиха въ бюджетарната комисиия, могатъ да оставятъ впечатлението, че ние одобряваме пѣвакна загуба, причинена отъ агентитъ на Земеделската банка — централа „Напредъ“ и Общия съюзъ на земеделските кооперации. Въжностъ това не е така, защото отъ внесенитъ 10,000,000 кгр. петролъ държавата е получила по 3.40 л. мито на килограмъ или повече отъ 30,000,000 л. приходъ. Разликата въ цената, понесена отъ държавата, е много по-малка л. следователно, държавата е спечелила нѣщо. Загубата, обаче, отъ тѣзи 750,000 нещастни килограма петролъ, доставени чрезъ Министерството на търговията въ времето на г. Вълчевъ, е действителна. И понеже г. Гуневъ е разбралъ вѣроятно, че по този начинъ не може да се действува, затова останалото количество отъ 2,700,000 кгр. петролъ се достави пакъ отъ кооперативнитъ централи.

Нѣкой отъ нар. представители: Кой прави доставката на тенекетата?

Д-ръ А. Московъ: Доставката прави Министерството на търговията, а петролътъ се пласира отъ Общия съюзъ на земеделските кооперации. И забележете, доставката се прави презъ Бургасъ, когато ако бѣше направена презъ Русе, навлото щѣше да бѣде 70—80 хиляди лева по-малко.

Председателъ С. Мошановъ: Завършете.

Д-ръ А. Московъ: Г. г. народни представители! Вие виждате, че начинътъ, по който е действувала държавата презъ 1936 г., общо е билъ полезенъ за българското народно стопанство. Нека да очакваме, че въ връзка съ редовния бюджетъ, правителството ще предвиди приходъ отъ митата въ такъвъ размѣръ, който ще даде едно намаление цената на петрола, крайно необходимъ както за нашето стопанство, така и за отбѣлния стопански консуматоръ. (Ръкоплѣскания отъ лѣво)

Председател С. Мошановъ: Който приема новия параграфъ 33а къмъ бюджета на Главната дирекция на държавния дългове така, както се докладва, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Съборието приема.

Докладчикъ С. Колчевъ: (Чете)

„Министерство на външните работи и на изповѣданията.

§ 18. Помощъ за доставка на ротативна печатарска машина и др. материали и инвентаръ 8,000,000 л.“

Г. г. народни представители! Г. председателътъ ми съобщи, че по този параграфъ е направено предложение да се добавятъ въ края, следъ запетая, думитъ: „за нуждитъ на Дирекцията на печата“, съ която добавка г. министърътъ на финанситъ е съгласенъ.

Председател С. Мошановъ: Има думата народниятъ представител г. Стойчо Топаловъ.

С. Топаловъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Колкото по-тревожни и съдбоносни известия достигатъ до насъ за конфликтитъ, които ставатъ между великитъ сили, толкова по-голъма става грижата у насъ за съдбата на малкитъ народи, тъй тѣсно приплетени въ игритъ и смѣткитъ на голѣмитъ. Съ огледъ на тази грижа, българскиятъ Парламентъ вчера и завчера прояви единодушие по отношение защитата на нашата сигурностъ. Народнитъ представители, въодушевени отъ съзнанието за гарантиране нашата сигурностъ и изпълнявайки добросъвестно своя дългъ, гласуваха голѣми кредити за тая целъ съ пълно единодушие.

Г. г. народни представители! Ако по другитъ кредити, които правителството пожела да бждатъ гласувани, станатъ остри критики и дебати, тѣ станатъ не защото народнитъ представители искаха да отрекатъ тѣзи кредити, не защото не сж нуждни срѣдства за пжтищата и за желѣзницитъ на българската държава — никой не отрича тази голѣма нужда, защото презъ пжтищата и желѣзницитъ минава материалната култура въ нашия народъ — но защото се раздразни нашето правно чувство отъ начина, по който бѣхме сезирани съ тѣзи кредити, и отъ процедурата на доставкитъ. Предложи се отъ народнитъ представители, които взеха участие въ разискванията по тѣзи кредити, тѣзи доставки да ставатъ по опредѣленитъ отъ закона начини, обаче това не се прие.

Г. г. народни представители! И въ миналата сесия, и днесъ народното представителство по голѣмитъ стопански въпроси е било единодушно. Ние манифестирахме нашето единодушие въ миналата сесия, манифестирахме го и сега по голѣмитъ стопански и държавни въпроси, но ние не можемъ да се съгласимъ правителството да ни сезира съ въпроси, които дразнятъ нашето правно чувство, които дразнятъ българския гражданинъ, особено когато се прахосватъ срѣдства за ненуждни за момента работи, безъ да се държи смѣтка за стопанскитъ възможности на българския данъкоплатецъ.

Правителството е сезирало днесъ Народното събрание съ единъ допълнителенъ бюджетъ.

Г. г. народни представители! Бюджетътъ на държавата е цифри, приходи и разходи, които се отразяватъ не само върху стопанскитъ възможности на българския данъкоплатецъ, но очертаватъ и всичкитъ възможности за политиката на правителството. Когато бюджетътъ завършва съ дефицитъ, или когато правителството прибѣгва до извънредни бюджети, това не може да не се отрази и да не даде едно сътресение въ нашия стопански животъ.

Г. г. народни представители! Днесъ ние сме сезирани съ единъ извънреденъ бюджетъ, съ който правителството иска извънредни кредити по известни параграфи на бюджета. Нѣкои отъ тия кредити сж оправдани. Вѣрно е, че ние изживѣхме една лоша година, че се увеличиха ценитъ на зърненитъ храни и на фуража. Предвиденитъ кредити при гласуването на бюджета днесъ не съответствуватъ на повишенитъ цени и затова ще трѣбва да се увеличатъ кредититъ съ огледъ на стопанския моментъ. Но съ допълнителенъ бюджетъ се искатъ кредити само тогава, когато нуждитъ сж крещещи и налагатъ да се дадатъ кредити, както е случаятъ съ кредита за набавяне фуражъ на армията.

Г. г. народни представители! Каква крещеща, неотлагаща нужда налага на българската държава да пра-

хосва 8 милиона лева за в. „Днесъ“? Казано е въ § 18: „Помощъ за доставка на ротативна печатарска машина и др. материали и инвентаръ — 8 милиона лева“. Азъ бихъ задалъ нѣколко въпроси на г. министра на финанситъ: тази машина не е ли доставена вече въ България; кои сж ония други материали, които трѣбва да се доставятъ; отъ къде и какъ тази машина се достави; какви сж крещещитъ, неотложни нужди, които сж наложили прахосването на 8 милиона лева грѣшни български пари въ този моментъ за нѣкаква ротативна машина? Г. министърътъ, който внася този допълнителенъ бюджетъ, не ни представя смѣтка да видимъ какви сж били приходитъ и разходитъ на този вестникъ, който съ наредба-законъ е обявенъ за държавенъ вестникъ. Азъ не отричамъ, че всѣка една идеология, че всѣко едно правителство трѣбва да има своята преса, но в. „Днесъ“ не играе ролята, която правителството му възлага, защото въ бюджетарната комисиия азъ чухъ отъ устата на г. Иосифъ Робевъ, че в. „Днесъ“ не го чете никой, че той, Иосифъ Робевъ, го купува за ребуситъ и заради подлистничитъ, които четла жена му. (Ржкоплѣскания отъ тѣло)

В. „Днесъ“ не отразява националната политика на българската държава и затова ние не можемъ да дадемъ за него кредитъ. В. „Днесъ“ не е държавенъ вестникъ. В. „Днесъ“ е вестникъ на една група хора, които си печататъ непрекъснато портретитъ въ него. В. „Днесъ“ се е обърналъ на единъ партиенъ вестникъ. Въ в. „Днесъ“ ние нѣма да видимъ да се помене името на единъ народенъ представител неприобщенъ къмъ политиката на правителството, или, макаръ и приобщенъ, ако е изказалъ въ Народното събрание свое особено мнение. Така, напр., речта на Иванъ Багряновъ и речта на г. Никола Търканаловъ не бѣха публикувани въ в. „Днесъ“. Защо? Защото искатъ да мислятъ съ своя умъ.

Въ в. „Днесъ“ пишатъ само ония сервилници, които искатъ да спечелятъ благоволенieto на известни лица. В. „Днесъ“ не изразява изобщо нашата национална политика, нито дава вѣрна информация за разискванията, които станатъ било тукъ, било въ разнитъ комисии. В. „Днесъ“ писа, че Народното събрание единодушно одобрявало външната политика на днешното българско правителство, което не е вѣрно.

Азъ чета и вчера въ в. „Днесъ“ речта на г. Никифоровъ, който призовава всички ни да се върнемъ къмъ славнитъ завети на дейцитъ отъ епохата преди освобождението, а ние чухме отъ устата на министъръ-председателя, че чужда държава ни е забранила да празнуваме 60-годишнината отъ смъртта на най-големия българинъ отъ епохата преди освобождението — Василь Левски. Азъ не съмъ професионаленъ патриотъ, но мене ме заболѣ и ми се доплака, когато чухъ отъ устата на министъръ-председателя на България, че българското правителство, по внушение отъ другадъ, е забранило да се празнува този голѣмъ празникъ — 60-годишнината отъ смъртта на най-големия българинъ.

Каза се отъ министра на финанситъ, че отъ този кредитъ се дава и за в. „La Parole bulgare“, който отъ ежедневникъ става седмичникъ и на който тиражътъ намалява. Азъ питамъ г. министра: какви сж крещещитъ нужди, които налагатъ да се сезира Народното събрание съ единъ извънреденъ кредитъ, не за 1,000 л., не за 1 милионъ лева, а за 8 милиона лева, когато досега сж изразходвани 4 милиона лева за сжщата целъ?

Г. г. народни представители! Може да се излѣзе отъ тази трибуна и да се възрази, че и въ миналото сж харчени така срѣдства, че и въ миналото сж отдѣляни срѣдства отъ разни фондове за пресата. Та ние по пжта на миналото ли ще вървимъ? Съ това ли ще се утешаваме? Или ще вземаме отъ миналото само онова, което е по-точно и ще сезираме съ него българския Парламентъ като свършенъ фактъ? Ако ние споримъ, ако ние критикуваме, то не е за самата критика, г. г. народни представители, а защото ние искаме българскиятъ Парламентъ да бжде върховна законодателна властъ съ правата, които сж му опредѣлени отъ основния законъ, да не бжде само единъ архиваръ-регистраторъ. Защото кредитътъ, който се иска сега, е изразходванъ, машината е доставена, тя е въ България.

Изпълнявайки своя граждански дългъ, макаръ и младъ, макаръ и неопитенъ, азъ заявявамъ: въ едно време, когато Министерскиятъ съветъ е обявилъ съ министерско постановление 33 околии и 60 общини за бедствуващи; въ едно време, когато въ Троянския санаториумъ отъ

50 легла сж изхвърлени болните от туберкулоза, защото нѣма кредитъ; въ едно време, когато въ България на всѣки половинъ часъ умира единъ отъ туберкулоза, една излѣчима болестъ; въ едно време, когато нѣма сръдства да се дадатъ на българскитѣ болници за лѣкуването на болнитѣ и болнитѣ лежатъ на мушамени чаршафи; въ едно време, когато министърътъ на просвѣтата ни каза, че извънъ училището има надъ 11 хиляди български деца, които не сж влѣзли въ училището, защото нѣма кредитъ; въ едно време, когато българскитѣ народъ изживява една лоша година, когато той въ голѣмото си болшинство гладува и бедствува, ние не можемъ да се съгласимъ да даваме въ извънреденъ бюджетъ кредитъ за нѣкаква си машина, за нѣкаква си преса, която нѣма идея, която нѣма организация, която никой не чете. (Рж-коплѣскания отъ лѣво)

Председателъ С. Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г. Григоръ Василевъ.

Г. Василевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въпросътъ за 8-милионния кредитъ, който иска правителството за доставка на една машина, която е вече въ София и е въ процесъ на монтиране, е вториятъ въпросъ отъ създаването на новия Парламентъ, който ще покаже на българското общество, дали Парламентътъ ще остане, дали той ще може да работи или ще стане излишенъ и нѣкой ще му удари ключа.

Въ първата моя речъ предъ васъ азъ ви заявихъ, че първиятъ пробенъ въпросъ, това е цензурата. Съ голѣма горестъ азъ трѣбва да констатирамъ, че по този въпросъ българскитѣ Парламентъ се оказва овчедушенъ, малодушенъ и не желае да се намѣси, часъ по-скоро да се тури край на това престъпление противъ конституцията — цензурата, която е абсолютно недопустима и забранена отъ основния законъ.

Вториятъ въпросъ е вече отъ морално естество. Азъ не го разглеждамъ като въпросъ на 8 милиона или на 8 хиляди — той е въпросъ отъ чисто морално естество: дали въ България Парламентътъ ще търпи и ще насърчава корупцията, развалата, мошеничеството или нѣма да ги търпи? 8-ти милиона лева сж отдавна ангажирани. Г-нъ Георги Кыосеивановъ е решилъ за своята управляваща династия да създаде една грамадна преса, като другата преса я души съ памукъ, но твърде жестоко, день по день, и следъ като се снабди отъ държавата съ милиони за машини и следъ това, съ нови милиони за загубитѣ отъ хартия и отъ липсата на плащментъ, да тури кръстъ на останалата преса и да установи окончателното господство на управляващитѣ отъ три години насамъ.

Машината — тази историческа машина, която сигурно ще бѣде разглеждана и отъ вѣшитѣ лица на държавния съдъ, г. Гуневъ — е купена отъ Германия и се намира въ София. Тя е била поръчана първоначално отъ единъ гръцки вестникъ — „Врадини“. Правителството е изпратило свои делегати въ странство, да търсятъ да тарашуватъ и да купятъ машината. Когато виднѣте цензурата, ще ви дамъ доказателствата на рѣка, а сега само ще ви ги прочета, за да видите, какво е правила тази делегация въ странство и съ какви въпроси се е занимавала. Делегатитѣ на правителството отиватъ въ фабриката и сж поискали да купятъ веднага машината съ условие да се отнеме на софийския представителъ на фабриката комисионата, за да я пишатъ тѣ. (Смѣхъ) Ще ви дамъ и допълнителни сведения. На единъ съдъ и на едно правителство, което ще възстанови свободата на печата, азъ държа на разположение този документъ. Азъ вече отговарямъ съ моята честъ за неговото съдържание. Да ви дамъ сега повече отъ тия сведения, за да преследвате съ полицията тия, които ви знаятъ престѣпленията, това нѣма да го направя — познавамъ ви добре.

И. Балканджиевъ: Това не е аргументъ.

Г. Василевъ: Разбира се, за Васъ това не е аргументъ. Азъ говоря за българския народъ, той ще каже кое е аргументъ и кое не е. Но мога да поема ангажментъ да ви дамъ повече сведения, когато ще има правосъдие безъ цензура и законостъ безъ въздействие отъ правителството — това ви обещавамъ.

Господата отъ правителството сж смутени отъ тоя фактъ, че народното представителство действително е възмутено и страшно развълнувано отъ тази дързостъ, да

се иска отъ Народното събрание кредитъ, народни сръдства, за партийни вестници. И за да може правителството да замаскира своята целъ, тукъ-таме то приказва — още публично тукъ не го е казало; азъ го предизвиквамъ да се обясни по този въпросъ — че машината била за в. „La Parole bulgare“. Откакъ дойде на власт правителството на г. Кыосеивановъ, то погребва между многото други нѣща, ценни за България, и вестника на България за чужбина „La Parole bulgare“, или както се наричаше по-рано „La Bulgarie“, който прекръсти и намали до седмичникъ, какъвто представлява днесъ „La Parole bulgare“ — единъ вестникъ днесъ-за-днесъ. Така е точно името и на официоза — „Днесъ“; а утре какво ще става, ще видимъ. В. „La Parole bulgare“ е падналъ отъ висинитѣ на пръвъ защитникъ на една национална кауза на Балканитѣ до последния парцалъ, който не струва нищо. Този вестникъ бѣ създаденъ отъ първитѣ хора на България. Въ него взе най-живо участие покойниятъ проф. Милевъ, не само рѣдкѣ българинъ, незамѣнимъ българинъ, не само човѣкъ съ необикновено голѣми дарби, но и съ едни извънредно голѣми знания, най-добриятъ професоръ по сръдновѣковната история на България. Той създаде първо „Echo de Bulgarie“, после „La Bulgarie“ — единъ органъ, който се четѣше въ странство отъ елита на Европа и който възбуждаше съправедливо, така да се каже, ревността и съревнуването на нашитѣ съседи. Както тогава, тъй и днесъ, въ редакцията на вестника има способни лица, добри работници, но нѣматъ директива, не могатъ да пишатъ. Правителството запрещава да се третиратъ българскитѣ въпроси; правителството не позволява да се пише нищо; правителството поддържа една цензура невъзможна, срамна, позорна, отвратителна, защото знае, че безъ цензурата не може да живѣе. Какво ще прави г. Кыосеивановъ, ако нѣма цензура? Съ какво ще се занимава, къде ще отиде въ страната, съ кого ще се срещне, какво ще приказва? Тронътъ на г. Кыосеивановъ почива на цензурата. Той е на това кресло, друго нѣма. Този вестникъ падна до едно, казвамъ, най-долно стѣпало. По този въпросъ ще ви прочета единъ скромненъ, но много тѣженъ, трагиченъ за насъ по своето съдържание документъ.

Бившиятъ ректоръ на българския Университетъ г. проф. Геновъ и други видни българи бѣха неотдавна, преди нѣколко седмици въ чужбина. На едно заседание на управителния съветъ на съюза „Отецъ Паисий“, състояло се въ София, на което сж присѣствували надъ 50 души видни общественици и представители на културни дружества и организации, г. проф. Геновъ, г. проф. Тодоровъ и др. сж докладвали впечатления си отъ чужбина. Общото тѣхно мнение е било, че въ чужбина вече едва се знае за България, че България е изгубила приятелитѣ си, че вече не се знае за българскитѣ национални искания и че българитѣ ще пропуснатъ момента. За в. „La Parole bulgare“ г. Геновъ казва, че го четатъ слугинитѣ и го употребяватъ въ кухнята, защото той не се занимава съ българскитѣ политически проблеми, за които вече не се говори и не се пише нищо въ странство. Счита се, че съ Солунския пактъ България е уредила въпроситѣ съ своитѣ съседи и нѣма никакви искания по отношение на своитѣ сънародници въ чужбина.

Нѣкой отъ дѣсно: Това документъ ли е? Кой го е писалъ?

Г. Василевъ: Това сж извадки отъ стенографския протоколъ на това заседание, което не е публично, затова е документъ отъ първостепенна важностъ. Той е документъ по своето съдържание, той е документъ по лицата, които сж докладвали, двамата професори, които сж така високоставени въ България. За васъ може би не е нищо. Азъ не знамъ, вие отъ какви въпроси се интересувате, за да намѣря документи за вашитѣ интереси.

За българскитѣ национални въпроси „La Parole bulgare“ нищо не пише. Уважаеми г-да! Въ чужбина този органъ на вашето правителство Кыосеивановъ се чете отъ слугинитѣ — казва бившиятъ ректоръ на българския Университетъ. Вие отъ къде сте? България има единъ Университетъ, той има ръководство отъ избрани хора. Тѣзи хора бѣха въ чужбина, тѣ говориха съ първитѣ хора на чужбина и ви даватъ смѣтка. За васъ това не е документъ — за васъ е документъ, види се, само онуй, което приказвате за комисионитѣ! (Оживление)

Г. г. народни представители! „La Parole bulgare“ днесъ не е българската дума. Това е едно издание, което има

изключителната цел, поради своето ръководство, да хвали днешното правителство. Днешното правителство не е съгласно да стои на почвата на мирните договори. То е по-далеч от тази база, то не признава мирните договори, тъй като не позволява въ границите на мирните договори да се говори за българските права.

Уважаеми г. г. управници! Българите имат права и задължения. Задълженията си българите ги изпълниха, но те имат и права. Вие, г. г. министри, неотговорни чиновници, забранявате на българския народ, на българския печат, на всички българи да поддържат правата на българския народ по мирните договори. (Ръкопляскания от ляво) До този срам е изпаднала България!

Аз съм, г-да, за една лоялна българска пропаганда въ чужбина; съм за пълно, искрено, ежедневно и всестранино разбирателство със нашите съседи; съм абсолютно против идеята за война, против когото и да било от тях; съм още повече — което малко се разбира въ България и моля да го разберете и прецените — против идеята да търсим съюзници против който и да е наш съсед през главата му. Стоя на базата да преговаряме със съседите, да говорим със тях, да се разберем със тях, да се пазим заедно със тях, да пазим не независимостта — независимостта на балканските народи, на Балканите. Но това не значи самоотрицание, това не значи малодушие на правителството, това не значи поражение, това не значи цензура, това не значи задушване гласа на всички българи и изоставянето на всички български въпроси и на всички български интереси, както прави днешното правителство.

Какво представя по същество исканият кредит? Едно правителство от чиновници иска 8 милиона лева — после ще иска повече — за да си направи преса, да се държи на власт още известно време. То се страхува да падне, то не познава глагола „давам си оставката“ (Смѣхъ въ ляво), то чака или Държавният глава да го изпрати, или Парламентът да го бламира. То няма съзнание за време, то няма понятие за изхабяване, то не знае какво става вътре въ българския народ. То не предсеща нищо, то чака една лопата от тук, или от там. Но, за да отдалечи той момента на лопатата — която можем да я вземем от фабриката на г. Василев — то иска кредит, без въ никакъв смисъл, от самото Народно събрание, за да може чрез парите на държавата да си прави лична пропаганда; този се усмихнал на гарата, онзи се усмихнал въ Ямбол, трети се усмихнал въ Варна, четвърти пристигнал от странство, то — вижте ме! Кой плаща? Българският народ плаща. Аз съм държавен чиновник, следователно, ще трябва да ми дадете държавна преса да ме защитава.

От юридическо гледище това е явно престъпление, доказано, установено, консумирано напълно, консумирано досега. Вотът на Събранието няма значение. Вие можете да гласувате за или против по този въпрос, от това няма никакви последици за отговорностите на министрите. Те са влезли със двата крака. Никой не може да ги оневини. Те са виновни 100%, те ще бъдат отговорни предъ съда винаги. Предъ Камарата могат да бъдат отговорни, ако ги бламираме — това е политическата отговорност. Съдебната отговорност е абсолютно установена, никакъв вот на Камарата няма да ги спаси. То би значило едно правителство да позволи на един министър, ако по министерството му има фондове, които той урежда, да си вдигне колкото му трябва от касата, да ги занесе у дома си и да каже: аз ги взех, за да се защитавам предъ общественото, да изложат моите мисли и идеи и да закрепя моята партия!

Такива случаи имаме въ миналото — те не са много — но държавният съд си каза думата утвърдително и безспорно, че има съдебна и углавна отговорност, когато едно правителство употребява държавни средства за лични цели.

Ще кажат: те не са за лични цели, те са за държавни цели. Това значи г. Кюсеинов да каже: аз съм държавата! Кой е държавата въ България? Това казва конституцията — народът и царь събрани заедно; ако са раздѣлени, държавата е въ опасност, държавата е болна; ако са заедно, държавата е налице и е здрава. Г-н Кюсеинов е един държавен служител, заема един много висок държавен пост, Това е безспорно. Но той не е държавата. Той иска средства за неговата

група, за неговите цели, за неговата пропаганда, за неговата изключителна лична пропаганда, тъй като въ неговите вестници няма нищо за България. Това тупе е нечувано въ историята на България от 60 години насам! Аз заявявам, че няма нито един парламент въ свѣта, който би могъл съ спокойно да приеме такава предложение или да го допусне на разглеждане. Аз съм убеден, че един държавник, който елементарно се самоуважава въ една демократическа страна, въ една конституционна страна, няма да си позволи тая дързост, да предизвика Парламента съ едно предложение: дайте ми пари да се самохваля, да си плащам на момчетата да пишат, че съм велик. Това е цялата история — нищо друго извън това няма.

Г. г. народни представители! Аз не искам повече да настоявам върху този въпрос. Искам, обаче, да обърна вниманието ви върху нашата, на Парламента, отговорност, политическа и обществена, ако вие допустите този кредит да бъде вотиран. Уморих се да предупреждавам г. Никола Мушанов през 1933/1934 г., че идва една опасност за държавата, че идва един преврат.

Председател С. Мошанов: Привършете!

Г. Василев: На 30 януарий 1934 г. — написано въ Кюстендил — отправих до г. министър-председателя запитване, съ което искам не само да се вземат известни мѣрки по други закони, но — казвам въ п. 4 от запитването — да се вземат належачи мѣрки за запазване на държавата и конституционния строй против всички разрушителни елементи от ляво и от дясно. Писах много пъти думата да развия моя интерпелация — не ми позволиха. Написах въ сп. „Нация и земя“, че действащите и запасни офицери и подофицери въ най-скоро време ще турят ключъ на Народното събрание. Публикувано е това нѣщо на 12 февруарий 1934 г. Казах: превратът иде, ще удари ключъ на Парламента. Г-н Мушанов предпочете да отиде на 18 май на опера „Тоска“, за да слуша знаменитата ария! И вечерта го намѣриха вкъщи, за да приподнише своята абдикация и напусне своя пост. Заявявам на уважаемия Парламент — повече няма да го попитаям...

И. Балканджиев: Сега какво предвиждате?

Председател С. Мошанов: Оставете закачките.

Г. Василев: Сега ви казвам, предупреждавам Парламента и специално парламентарното болшинство, че — няма да повтарям обясненията, за да не ви дотъквам — ако вие приемете този кредит, ще падне едно петно на българския Парламент. Тоя Парламент, по мое мнение, трябва да съществува. Тоя Парламент, по мое мнение както бѣше и миналият, може да работи. Ако той, обаче започна съ туй, като търпи цензурата, и ако той гласува този кредит от 8 милиона лева, който е кредит за явно разточителство на държавни средства, тоя Парламент подписва своята присѣда. Дали ще го разтурят от айнъ, дали ще го разтурят от тукъ или от друго мѣсто, не мога точно и не искам подробно да се простирам. Заявявам, обаче, че тоя Парламент ще се обезцени, самъ ще обезвѣри общественото въ своята способност като контролен органъ и ще убие доверието на всички българи, че той е въ състояние да подобри положението. И ще се намѣри нѣкой посѣгател, който да изхвърли Парламента навън. И ще дойде, може би, по друга диктатура, която не знам какво ще струва на страната.

Вие все имате съзнание, че тоя акт на правителството е неслоятен. Вие искате от правителството да даде по-други дѣла. То бѣга от голѣмите въпроси. То не внася законопроектъ за задълженията, то не внася реформи, то си прави оглушки на всички степенания на България, на всички искания на българския народ. Г-н Иванъ Петровъ едва успѣ да премѣсти гимназията от Тетевен въ Ябланица. Обаче голѣмитъ български въпроси правителството ги държи на страна. То ви сезира съ тоя кредит, то иска 8 милиона лева за ротативна машина. Ротативните машинки докараха Гиздовъ най-после на мѣстото му. Ротативната машина ще постави и вас на мѣстото ви. Но българският Парламентъ ще пострада, ще пострада и българският народъ. Съ жертвите на българския народъ, съ честта на българския Парламентъ си играе правителството.

Това правителство не заслужава една капка доверие. То трябва да си върви. Ако то не си върви, Парламентът трябва да го събори. Ако Парламентът не го събори, Парламентът ще бъде съборен. България ще продължи да съществува, България ще продължи да живее, България ще бъде конституционна и демократическа страна, но този нахален позив на правителството да иска от народа пари, за да му отнеме свободите, за да нарушава конституцията, за да прави насилия, е толкова престъпен, е толкова възмутителен, щото правителството трябва да разбере: нима да има милост във санкциите, които то ще получи по тия кредити. (Ръкоплъскания от ляво)

Председател С. Мошанов: Има думата народният представител г. Иван Бояджиев.

И. Бояджиев: (От трибуната) Г. г. народни представители! Аз ще се постарая да не ви отежда, като не повтарям онова, което казаха моите колеги преди мене. Обаче аз не мога да не посоча някои обстоятелства, които намирам, че въ представения законопроект не са взети предвид.

Безспорен факт е, че бюджетните разходи се подреждат, като се почне от крайно необходимите нужди, които трябва да бъдат задоволени въ общежитието, респ. въ държавата, и се отива към по-търпещите временно отлагане нужди.

Анализирайки подпесения ни законопроект въ всички негови членове, аз констатирам, че докато въ чл. I, респ. въ таблицата, въ нейния § 18, се отделя един кредит от 8 милиона лева за закупуване на една ротативна машина за отпечатване — както миналия път министърът на финансите г. Гунев изнесе — на вестниците „Днес“ и „La Parole bulgare“, за редица други крайно належащи и животрепещи нужди, бих подчертал, крепещи нужди, не само не се отделят кредити, но тия нужди се оставят съвсем открити. Така, напр., докато на народното здраве, респ. за болниците, ще видите, че въ съответния чл. 4 се отделят само 3 милиона лева, и то, бих казал, като се вадят от единия джоб и се поставят въ другия, за ротативната машина се отделят 8 милиона лева. Тия 3 милиона лева се отделят за болниците, но, както ще видите от текста на законопроекта, се намаляват и санаториумите въ страната. Стига се дотам, че днес, когато туберкулозата се шири въ страната, ние имаме санаториуми като този въ Пещера и другите, които от една година вече са готови, персоналите им е назначен, но те не са открити, защото нима храна за болните.

Независимо от това, други животрепещи нужди не се задоволяват съ кредити по тоя законопроект. Повдигна се въпросът за чл. 16, който се отнася до фонда „Обществени осигуровки“. От спавката която направих, констатирах, че пенсията по фонда „Обществени осигуровки“ за старост и инвалидност са 125 л. месечно. Значи, забележете, към 4 л. дневно се отделя на един човек, когато един хляб струва повече от 4 л. Не се прави нищо тия 4 л. да се увеличат. Върно е, че въ този законопроект се говори за фонда „Обществени осигуровки“, но какво се прави? Отделят се суми, а едновременно съ това се намалява тоя фонд „Обществени осигуровки“. Пакъ по същия път се трябва: взема се, както казах, от единия джоб, и се поставя въ другия — за да се изплатят стари чуждестранни пенсии по фонда „Обществени осигуровки“, без да се увеличават тия пенсии. По този начин въпросът остава открит, и гражданите, застраховани въ тоя фонд, ги оставяме да мизоструват, да бедствуват и да подават ръка на своите близки.

Да повдигнем ли и другия въпрос — за заплати на основните учители, които получават 1,400 л. месечно или 30 л. дневно? Всички тия въпроси въ този законопроект не се засягат, минават се мимоходом и, като крайно належащи, животрепещи и необходими, веднага подлежащи на разрешение, се слага въпросът за тия 8 милиона лева за вестниците „Днес“ и „La Parole bulgare“.

Какво представлява в „Днес“? Според мене, г. г. народни представители, тоя в. „Днес“ прокарва един мироглед: крайно антипарламентарен, крайно антинароден. Вие въ този вестник, ще видите — предполагам, че го прегледате — че непрекъснато се прокарва антипарламентарна политика. Даже нещо повече: за забелязване е, че речите на близките, на приближените към правителството — бих казал, за някои от тях — въ онай им част, където се прави една почтена критика на дейността на правителството, се оръзват, някои абсолютно не се отпечатват, а други се окастрикуват.

На какво се дължи туй? Явно е, че в. „Днес“ не прокарва една народна политика, макар да е държавен вестник, както беше обявен при одобряването на наредбитъ-закони издадени от 19 май до свикването на Парламента. Тогава Народното събрание му призна и един дефицит от близо 15 милиона лева. Днес, към тия 15 милиона лева искат да прибавят нови 8 милиона лева.

Но независимо от казаното за неизвестността по външната политика на страната, която политика и аз бих нарекаръ пораженска, аз ще посоча още един факт: нашит съсед и двамата у нас да прокарват свои национални политически въпроси, докато у нас се забранява да се говори, че има българи въ съседните намъ страни.

Сливенският областен съд съ една присъда от 21 септември 1938 г. осъди трима учители за това, че обучавали децата въ училището на пѣсни съ музика по „Шуми Марица“ и съ текст, според който турците трябва да дойдат тукъ. Така изрично се казва въ текста: нашите братя от съседната страна трябва да дойдат, за да ни освободят от туй потисничество, като се посочват даже като граници на тяхното отечество Дунав и Силистра.

Явно е, следователно, че за един такъв вестник като „Днес“ и за в. „La Parole bulgare“ не можем да дадем абсолютно никакъв кредит, абсолютно никакво доверие и тоя кредит следва да не го гласуваме. (Ръкоплъскания от ляво)

Председател С. Мошанов: Има думата народният представител г. Дончо Узунов.

Д. Узунов: (От трибуната. Чете) Г. г. народни представители! Правителството, респ. г. министърът на финансите ни предлага въ допълнителния бюджет да одобрим сумата 8 милиона лева за покупка на една ротативна машина, материали и инвентар към нея. Тая ротативна машина се иска за нуждите на Външното министерство, от което е много логично да заключим, че това министерство не отъ стогистични подбуди е преценило, че трябва да се снабди въ собственост съ една такава усъвършенствувана печатарска машина.

Г. г. народни представители! Когато ни се отдава случай да се ровим въ работите на Външното министерство, аз изказвам мнение и пожелание да бъдем прецизни въ своите преценки и заключения, защото ако на всички български граждани е позволено по традиция да говорят и преценяват вътрешната политика, съвсем не е така съ въпросите по външната политика, която е работа преди всичко на ония, които са въ служба на това министерство, и на по-ограничен кръг от хора, и то предимно общественици.

Мислята ми е, че въ критиките си по тоя параграф, съ който се иска горната сума, трябва да бъдем най-обективни, най-добросъвестни и най-съобразителни, и ако се стремим да оправдаем или отхвърлим мотивите и съображенията за изразходването на тая сума, това трябва да сторим най-напред съ достоинството на българи и само през очилата на собствените си убеждения и съвест.

Аз схващам, че Министерството на външните работи, което не е собственост на днешния министър-председател и министър на външните работи, както не е било собственост и на кой министър досега, е било и си остава една конституционна институция на българския народ. И ако днешното правителство е решено да има за нуждите преди всичко на Външното министерство един такъв инвентар, той се поставя преди всичко въ разположение на българската кауза въобще.

На всички ни тукъ, а и на цял български народ е известно, че официалният печатен орган на Външното министерство е в. „La Parole bulgare“, който има за задача, печатанъ на френски езикъ, да проширя въ всички краища на свѣта, да напомни на българската нация и да разгласява нейните културни и политически прояви и то всрѣд най-видните кръгове на свѣта.

Ако Външното министерство на един режим, на едно управление има такива задачи, а ги провежда само чрез един малък и скромн вестник, какъвто е случаятъ у насъ, здравиятъ разумъ ще допусне ли да не се разшири и подобри една такава печатна дейност, която, нека ми бъде позволено, да я нарека пропаганда?

Ако надникнемъ въ чужбина, ще видимъ, че много и много срѣдства се харчатъ въ това направление, и то не само за предъ външния свѣтъ, но и за вътрешни цели.

Нека вземемъ за примѣръ Германия, отъ която, чувамъ гукъ, много да се възхищаватъ. Тамъ пропагандата е най-големата и важна задача на хитлеровия режимъ, и единъ непознатъ отъ по-рано за свѣта и за самата Германия Гьобелсъ стана свѣтвна личностъ успоредно съ фюрера Хитлеръ и то само чрезъ заемания отъ него постъ „шефъ на пропагандата“. Известно ви е, г. г. народни представители, че за организирането на „аншлуса“ тамъ се похарчиха милиони лева.

Но нека оставимъ Германия и Италия, а да надникнемъ въ нашитѣ съседи. Днесъ отличниятъ приятелъ на България г. Стоядиновичъ, министъръ-председателъ на Югославия, за голѣмитѣ задачи на югославската нация харчи по бюджета на своето външно министерство около 45 милиона динара, а това сж около 90 милиона български лева. Тая огромна сума отива само за печатна пропаганда. И ако нѣкой отъ васъ се е интересувалъ, не може да не се е убедилъ въ голѣмитѣ резултати придобити за югославската държава отъ тая пропаганда въ чужбина.

Северната ни съседка Ромъния не е останала по-назадъ. И тамъ свѣтказично се отива въ тази посока. Азъ съмъ билъ въ тия държави много често и зная какво бѣше по-рано и какво е сега следъ въвеждането на тази система за пропаганда.

Нис, обаче, не можемъ да се похвалимъ съ подобно нѣщо, г. г. народни представители, а съ свито сърдце трѣбва да признаемъ, че сме останали най-назадъ, като подчертаемъ дебело, че досега много малко е направено. А ако хвърлимъ погледъ на миналитѣ режими, ще отбележимъ, че е имало само синекурни деятели, тайни фондове, прахосвани безразборно, и ако има нѣщо направено, то е съ резултати присжии на палиативна мѣрка.

Въ днешно време печатната пропаганда е най-силното оръжие на всѣки народъ. Тая пропаганда се сочи като барометъръ за културнитѣ, моралнитѣ и материалнитѣ сили на всѣка нация. А щомъ се съгласимъ съ това, много естествено идва решението на Външното министерство да поиска една такава сума за обзавеждането, по-скоро за поставянето солидно начало на пропагандата у насъ, която е толкова необходима днесъ.

Всички правителства въ свѣта сж имали и ще иматъ свои лични и приближени печатни органи. И днешното българско правителство, следъ като има въ услуга по-големата частъ отъ българската преса, системно и лоялно отбелязва своята дейностъ и програмни начала въ в. „Днесъ“, който, искамъ да кажа, и азъ соча като органъ на правителството, а който фактически е издание на Дирекцията на печата.

Азъ нѣмамъ нищо общо съ в. „Днесъ“ и съ в. „La Parole bulgare“, но нека ми бжде позволено да поема отъ тая свещена трибуна тѣхната защита. защото виждамъ, че има срещу тѣхъ атаки, които не сж едни отъ най-справедливитѣ, защото в. „Днесъ“ и в. „La Parole bulgare“ съ своята лоялностъ будятъ адмириция не само у менъ, но въ много срѣди на българския народъ.

Азъ зная, че в. „Днесъ“ ще се печата на новата печатарска ротативна машина и мога да предполагамъ колко ще бжде подобренъ тоя вестникъ при новитѣ технически удобства, за да може да спечели името си на единъ истински народенъ вестникъ, следъ като спази за въ бждеше и нѣколко препорѣки.

Г. г. народни представители! Преди малко азъ казахъ, че соча в. „Днесъ“ за правителственъ органъ, но поради това, че до днесъ никой отъ васъ не е челъ нито една политическа или друга статия, отъ който и да било днешенъ министъръ, а още по-малко отъ министъръ-председателя г. д-ръ Кюсевиновъ — за личенъ органъ на когото се лансира в. „Днесъ“ — оставямъ следъ това пояснение на вашето просвѣтено внимание да сждите за лоялността и характера на тоя вестникъ и за лицата и срѣдитѣ, които го редактиратъ.

За да не оставя никакво съмнение у когото и да било по тоя въпросъ, азъ спирамъ вниманието ви върху недалечното минало. Тогавашиятъ правителства имаха сжщо своитѣ частни органи, които най-напредъ всички държавни чиновници бѣха задължени да получаватъ. Тѣзи печатни правителствени органи имаха специални свои инкасатори и аквизитори, които не бѣше рѣдко задължително да абонира и неграмотни селски служители.

Днесъ не е така. Нека нѣкой отъ цѣлата страна да се обади, че в. „Днесъ“ му е натрапанъ отъ когото и да било. Но ако тоя вестникъ се чете толкова много за краткия животъ, който има, това се дължи само на факта, че българското гражданство търси въ него бележитѣ на новото

време и държавно строителство. И ако в. „Днесъ“ съ свои тиражъ е надхвърлилъ всѣкакви очаквания, това само ни подсказва, че тоя вестникъ отговаря на частъ отъ днешнитѣ нужди и тежнениа на нашия народъ съ малки изключения.

Азъ бързамъ, обаче, да отбележа, че лоялността, съ малки изключения — главниятъ белегъ на тоя вестникъ — трѣбва да продължи въ сжщия духъ, обаче списването му трѣбва да се подобри и разнообрази, той трѣбва да привлече и нови сътрудници, за да може отлично да изнася общата кауза на нашата страна, като застъпва въ всѣки случай, и обезателно, генералната линия на днешната властъ, която се ползува съ довѣрие въ народа и се насърчава отъ българския царъ.

Г. г. народни представители! Вземете само броя отъ в. „Днесъ“, издѣлтъ въ деня на 20-годишнината отъ възшествието на българския царъ Борисъ III на престола, добре надникнете надъ всѣка страница и съмъ убеденъ, че като мене и вие ще признаете, колко ценна е ролята и значението на тоя вестникъ. Азъ нарочно ви посочвамъ този брой, макаръ че има и още много, които сж отъ по-далечни дни. (Посочва броя отъ в. „Днесъ“ на народнитѣ представители)

Председател С. Мошановъ: (Звъни) Нѣма нужда, г. Узуновъ.

Д. Узуновъ: Г. г. народни представители! Другиятъ вестникъ е „La Parole bulgare“. За неговото значение и роля казахъ вече — повече не ще се спирамъ на сжщия въпросъ. Само, за да схванете какъ той се посрѣща и котира въ чужбина, ще ми позволите да ви процитирамъ нѣколко мнения, изказани въ чуждестранната преса за него, а именно, едно отъ мнения въ французкия вестникъ „Льовръ“ и другото въ в. „Епока“, ромънски вестникъ, излизашъ въ Букурещъ.

В. „Льовръ“ отъ 6 октомврий т. г. пише: „Колко французи ще прочетатъ 24-тѣ голѣми страници на специалния брой на „La Parole bulgare“, посветенъ на Царъ Борисъ по случай 20-годишнината отъ неговото възшествие? Това е равнозначешо на четири добре запълнени отъ нашитѣ голѣми ежедневници. Човѣкъ може да обича или не обича България, обаче азъ четохъ този документъ отъ първата до последната колона. Трѣбва, прочее, да поздравимъ пропагандната служба въ България, че разбира съ такава умение доброто и полезно значение на печата. Бедната България, трѣбва все пакъ да признаемъ, че тя не може да се похвали съ своитѣ договори и че следъ Полша, Унгария и Германия тя би могла да изиска своя малкъ дѣлъ на компенсация. Зашто дълбоко отъ значение на този специаленъ брой, трѣбва да го признаемъ, е следното: България иска да убеди френската република, че нейниятъ царъ е единъ царъ предимно демократъ и че нейниятъ политически режимъ не е тѣй различенъ отъ нашия“.

Н. Петковъ: Я кажи кой го е писалъ?

Председател С. Мошановъ: (Силно звъни)

Д. Узуновъ: Другъ френски публицистъ Жоржъ Десбонъ пѣкъ пише до директора на този вестникъ на 4 май 1938 г.: „Дълга да Ви поздравя, г. директоре, за великолепия видъ на „La Parole bulgare“. Не познавамъ другъ вестникъ въ свѣта така добре списванъ. А при това единъ Богъ знае що вестници чета, илещи отъ четиритѣ краища на свѣта“.

Другъ публицистъ Жоржъ Норманди пише до директора на сжщия вестникъ: „La Parole bulgare“ е единъ много добъръ вестникъ, който се списва все по-добре и по-добре. Чрезъ него и неговитѣ приложения, които ме възторгватъ, азъ познавамъ най-добре вашата хубава страна и се чувствувамъ по-близо до нейната душа“.

П. Стояновъ: Има и други цитати. Само това да е!

Председател С. Мошановъ: (Звъни)

Д. Узуновъ: Другъ цитатъ. Г. Лионело Фиуми пише: „В. „La Parole bulgare“ е едно щастливо съединително звено между България и другитѣ културни страни“.

Ще приведа, г. г. народни представители, и другъ отзивъ. Г. Брешаръ, френски абатъ, пише следното: „Следя съ интересъ вашитѣ литературни статии въ в. „La Parole bulgare“. И благодарение на васъ опознавамъ постепенно културата на вашата хубава и сжжа родина“.

А ето какъ и нашитѣ съседи ромънитѣ ценятъ този вестникъ. Ромънскиятъ в. „Епока“ отъ 7 май т. г. пише следното: „Получаваме въ редакцията си в. „La Parole bulgare“, вестникъ на нашитѣ южни съседи, печатанъ съ голѣмо умение. Той е редактиранъ при безупрѣчни условия и изглежда, че е носителъ на българската пропаганда въ чужбина. Четемъ тоя вестникъ винаги съ внимание, както и съ съжалението, че ние, при все че разполагаме съ по-голѣми сръдства, не разполагаме съ единъ подобенъ вестникъ, който да разнася и да прави да проникватъ навсякъде красотитѣ, подобрани изъ говора, изъ носията, изъ чувствата ни, извиращи отъ топли и чисти души, стилизирани отъ поезията на легендитѣ и обичаитѣ, спазени отъ достойни и храбри прадѣди, оставени ни отъ величавитѣ планини, отъ чудеснитѣ долини и отъ неизмѣримитѣ богатства“ и пр. И въ заключение пише: „Искрено признавамъ, че искахъ да направя известенъ и у насъ българския вестникъ, чиито усилия сж достойни; само очаквахъ да ми се представи нѣкой случай за това“.

Г. г. народни представители! Отъ преценката на тѣзи мнения, увѣренъ съмъ, и вие, като мене, най-добросъзнатно ще оцените ролята на „La Parole bulgare“, както и подготовката на неговитѣ редактори и вдѣхновители.

Г. г. народни представители! България има нужда отъ обща пропаганда чрезъ печата. Макаръ да признавамъ достойната роля, играна отъ цѣлия български печатъ, азъ ще кажа, че тя не е била пълна и достатъчна. Ето защо време е да се вирегнатъ всички просвѣтени народни сили къмъ тая целъ, и, смекчавайки разумно депресиитѣ, надвиснали отъ върховни съображения — надъ печата, да поставимъ въ служба на родината сѣщия, засиленъ и разширенъ, като печатнитѣ органи, излизащи отъ устата на ротативната машина, преди всичко да възгласяватъ предъ цѣлия народъ и цѣлия свѣтъ единъ царъ, единенъ народъ, силна войска и Парламентъ, честно и конституционно управление, което е задача и волею се провежда отъ днешното правителство.

Г. г. народни представители! Днешното правителство не може да бѣде вѣчно, дори горещо да желаятъ нѣкои това. Ще имаме, ще дойдатъ и други правителства. Външното министерство и Дирекцията на печата и при другитѣ правителства ще останатъ, и тия правителства и Външното министерство ще иматъ нужда отъ печатни органи, тия машини и на тѣхъ ще служатъ. Да се издигнемъ надъ себе си, да признаемъ, че решението на правителството е твърде наременно, че печатната пропаганда е съвсемъ необходима, че тия машини ще служатъ преди всичко на българската външна и вътрешна кауза, да гласуваме тая сума не само, но и да организираме съ нови сръдства специална дирекция или бюро — както искате, така го наречете — за пропаганда.

Пропагандата, особено тая чрезъ печата, въ днешно време е едно отъ най-моицитѣ сръдства на всѣки народъ. За щастieto, за идеалитѣ, достоинството и величието на нашия народъ азъ ще вдигна ръка съ спокойна съвѣсть и ще гласувамъ тази сума.

Г. г. народни представители! Появяването на тая ротативна машина не бива да уязвява никого. Правителството е схванало правилно нуждата отъ засилване печатната пропаганда. Да не го спъваме, а да го подкрепимъ, за да могатъ и в. „Днесъ“, и „La Parole bulgare“, евентуално и нѣкои нови печатни органи и списания, въ унисонъ съ цѣлата българска преса, съ будното съзнание и съвѣсть на българския журналистъ, да разнасятъ все по-широко и по-широко по свѣта, че България живѣе, че България се нуждае и иска миръ, но че българскиятъ народъ очаква отъ свѣта справедливостъ, достойна за неговата храбростъ и съществуване. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Председателъ С. Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г. Асенъ Голевъ.

А. Голевъ: (Отъ трибуната. Чете) Г. г. народни представители! Още въ началото азъ дължа да заявя открито и почтено, че не съмъ съгласенъ съ внесенния законопроектъ и не ще мога да гласувамъ исканитѣ 8 милиона лева помощъ за доставката на ротативна машина за нуждитѣ на Министерството на външнитѣ работи. При наличността на Държавната печатница, която по своята организация ни прави честь, азъ не виждамъ нуждата отъ създаване на друго държавно предприятие отъ сѣщия браншъ. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра и гласове „Браво!“) Ако има нужда за печатане на държавни издания, нека къмъ нея се създаде отдѣлъ за това, което нѣщо твърде много ще намали административнитѣ разходи. При наличността

на десетки частни печатарски предприятия, модерно оборудени, и при липсата на достатъчно работа за тѣхъ, неразумно ще бѣде да се създаватъ нови държавни предприятия. Тука е мѣстото да спомена, че трѣбва единъ пътъ винаги държавата да престане да създава конкурентни предприятия, отъ какъвто и да сж родъ тѣ, защото съ това се нанася неоправимъ ударъ на частната инициатива и частния капиталъ, които непрестанно сж творили и творятъ българската материална култура и народно благосъстояние.

Г. г. народни представители! Отъ друга страна, твърди се, че ротативната машина, която има намѣрение правителството да достави, щѣла да послужи за издаване на в. „Днесъ“, „La Parole bulgare“ и евентуално на единъ новъ сутриненъ вестникъ, препологамъ пакъ съ характера на в. „Днесъ“. Мене ми се струва, че този проектъ въ основата си е погрѣшенъ. Преди всичко, ние нѣмаме идейно-обществена сила, нѣмаме идеология, което се видѣ при дебатитѣ по отговора на тронното слово (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и нѣкои отъ центъра и гласове „Вѣрно!“), на които тѣзи издания да станатъ изразители и тълкуватели. А самото Министерство на външнитѣ работи по предназначение и традиция нѣма за задача да ръководи вътрешната политика на страната, а още повече работата по създаването на идейно-обществена сила. Това се падаше да направи, ако я имаме, разбира се, идейно-обществената сила, която би ратувала за пресъздаването на българската общественостъ. Тя би могла да има свой органъ, а не правителството или едно министерство, титулярътъ на което би могълъ да направи отъ тѣзи вестници свои лични органи.

Г. г. народни представители! Ще спра за моментъ вниманието ви на сегашнитѣ държавни издания: в. „Днесъ“ и „La Parole bulgare“.

Ръководството на в. „Днесъ“ е подъ всѣкаква критика. Колонитѣ на в. „Днесъ“ сж затворени за нашитѣ национални идеали. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и нѣкои отъ центъра и гласове „Вѣрно!“) Въ колонитѣ на в. „Днесъ“ не се сѣща българската стопанска мисль. Въ колонитѣ на в. „Днесъ“ не се печати вѣрно даже парламентарната хроника. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и нѣкои отъ центъра и гласове „Вѣрно!“) При това положение на пѣщата в. „Днесъ“ е отреченъ отъ българското обществено мнение. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и нѣкои отъ центъра и гласове „Браво!“)

Г. Василевъ: Единъ подкупенъ листъ! Единъ продаженъ листъ!

Председателъ С. Мошановъ: (Звъни)

А. Голевъ: И г. министърътъ на финанситѣ попада въ заблуждение, смѣтайки, че съ доставката на въпросната машина ще се направятъ голѣми икономии, защото за едно издание, тиражътъ на което е едвамъ 15 до 16 хиляди броя, разноснитѣ ще бѣдатъ отегчени чувствително отъ една скъпа машина, тиражътъ на която е 50 до 60 хиляди броя въ часъ. По-добре ще направи г. министърътъ на финанситѣ, когато познавамъ отъавия като честенъ, добросъвестенъ и пестеливъ, и ще изпълни своя дългъ, ако очеркне изцѣло субсидията на в. „Днесъ“ въ бюджетопроекта за идната година.

Г. г. народни представители! Другъ е въпросътъ, обаче, съ в. „La Parole bulgare“. Макаръ че не е още на висотата си, той все пакъ е една необходимостъ за нашата национална кауза. В. „La Parole bulgare“ по единъ смѣлъ и достоенъ начинъ трѣбва да стане изразителъ на нашитѣ национални проблеми и на нашитѣ права като народъ. На менъ, обаче, е непонятно, защо издаването на в. „La Parole bulgare“ се сведе до единъ пътъ въ седмицата.

Г. г. народни представители! Трѣбва съ голѣмо прискърбие да се констатира, че въобще ние нѣмаме никаква национална пропаганда. Нашитѣ исторически идеали, нашитѣ национални достойнства и права дискуваме по наша вина да покривемъ съ давностъ, особено когато заинтересуванитѣ страни хаочатъ милиони, за да ни запоставатъ предъ чуждото обществено мнение и ни представятъ за затворени отъ днешното положение. Понече отъ 2 милиона българи и до днесъ сж обезправени, въпрѣки изричитѣ постановления на мирнитѣ договори и задължения за покровителствуване на малцинствата. Отъ висотата на тази трибуна заявявамъ, че доказаната миролюбива политика на България не значи незаинтересуваностъ отъ съдбата на тѣзи наши сънародници, кждето и да се намиратъ тѣ, защото подобна забравя би значила национално самоубий-

ство. Свѣтътъ вече почти не знае българската истина (Ржкоплѣскания отъ лѣво и нѣкои отъ центъра); въ Европа растатъ млади поколения, на които не е казано нищо за народа ни, за неговитѣ справедливи тежнениа и исторически права. Испитани приятели на българския народъ отдавна сѫ въ тревога отъ нашето бездействие и отъ липсата на всѣкаква освѣтлителна дейностъ въ чужбина.

Г. г. народни представители! Доколкото знамъ, дори и тукъ, въ столицата на България, ние не сме въ състояние да доставимъ на интересувачи се чужденци литература и документация по нашитѣ жизнени национални въпроси. И това става днесъ, въ вѣка на пропагандата, ако бихъ могълъ така да кажа; днесъ, когато въ чужбина има специални министерства и голѣми служби за национална пропаганда.

Г. г. народни представители! Тукъ преди нѣколко дни бѣ направена една трогателна манифестация на национално единство и любовъ къмъ нашата армия, на готовностъ да бранимъ независимостта на нашата държава. Всички депутати, безъ изключение, адмираха възторжено нашата храбра и победоносна войска, като инструментъ за държавна защита и национално самосъхранение. Може ли да се съмнява г. министър-председателъ, може ли да се съмнява правителството, че то ще има единодушното съгласие на цѣлия Парламентъ, когато се искатъ срѣдства и за защитата на нашитѣ права въ чужбина? Наравно съ една добре въоръжена и силна духомъ армия, намъ е необходимо да ни познава свѣтътъ, да знае за нашитѣ исторически идеали и права и да ни съчувствува въ стремежа ни къмъ всебългарско благоденствие. Нужно ли е да се доказва силата на общественото мнение въ чужбина? Развоятъ на последнитѣ събития въ централна Европа прави излишно това, а освенъ това, сме длъжни да вземемъ поука отъ новата наша история, че ние не загубихме войнитѣ, които водѣ българскиятъ народъ за своето обединение, по вина на нашата храбра армия, а по вина на нашето политическо ръководство и дипломатическия ни апаратъ (Ржкоплѣскания отъ лѣво и нѣкои отъ центъра), по вина на това, че ние нѣмахме никаква национална пропаганда въ чужбина, че тамъ ни липсваше благоприятно общественое мнение. Каточели и днесъ още ние не сме взели поука отъ това. На менъ, напр., ми направи много силно впечатление при едни обяснения на г. министра на финанситѣ въ бюджетарната комисиия, че безотчетниятъ фондъ при Министерството на външнитѣ работи, който именно се използва за освѣтлителна дейностъ въ чужбина, билъ сведенъ до минимални размѣри, но и въ тѣзи дори размѣри не билъ използванъ. Смѣтамъ, че вече е крайно време да бжде създадена една специална служба за национална пропаганда, снабдена съ необходимитѣ срѣдства и документи по нашитѣ национални въпроси.

Г. г. народни представители! Не веднажъ, сме чували за недоволството у нѣкои наши ръководни лица отъ нашия печатъ, че той не подкрепвалъ правителствената политика. Азъ не сподѣлямъ тѣзи оплаквания за нашия печатъ, дори съмъ наклоненъ да отдамъ на неговитѣ ръководители всичката длъжника почти за тѣхната тѣй деликатна и толкова трудна работа въ днешното неблагоприятно за печата време. Днешниятъ режимъ на печата е убийственъ, преди всичко, за честното и патриотично перо на добросъвестния българинъ-вестникарь. Установената цензура, тѣй както досега се проявява, е нанесла поражения върху национално-възпитателната роля на българския печатъ. (Продължителни ржкоплѣскания отъ лѣво и нѣкои отъ центъра)

Д. Търкалановъ и др.: Долу цензурата!

А. Голевъ: Червенитѣ моливи на нашитѣ цензори играйтъ по страницитѣ на вестницитѣ по начинъ, който, вѣрвайте ми, г. г. народни представители, кара и менъ самия да се червя отъ това като българинъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво и нѣкои отъ центъра) Азъ съмъ се живо интересувалъ отъ тоя въпросъ и съмъ се натъкналъ на много печални случаи, които съмъ готовъ да поднеса на една парламентарна анкетна комисиия. (Ржкоплѣскания отъ лѣво и центъра)

Д. Търкалановъ и др.: Браво!

А. Голевъ: Статии и изявления на чужденци, наши изпитани, отдавнашни приятели, въ които въ една най-лека форма се правятъ алюзии за наши национални права, не се допускатъ въ нашия печатъ, каквито сѫ случаитѣ съ голѣмия нашъ приятелъ, председателъ на Балканския

комитетъ въ Лондонъ, многоуважаемиятъ съръ Едуардъ Бойлъ,....

Г. Василевъ: Съвършено вѣрно.

А. Голевъ: ... на съръ Роналдъ Сторсъ, на французската публицистка — г-жа Дрѳве и др. Така, напримѣръ, статията на съръ Едуардъ Бойлъ е недопустната отъ цензурата, защото въ нея, говорейки за югославо-българското сближение, той е изказалъ надеждата, че сега ще трѣбва въ тази приятелска атмосфера да се дадатъ национални културно-просвѣтни и вѣрски права на славянското население въ Македония, което той отъ тридесетъ години познавалъ като българско.

Г. г. народни представители! Цензурата дори не пади народнитѣ представители и министритѣ. Така, напримѣръ, не е допустнато следното, казано при беседата на графъ Картонъ де Виаръ: „Изтъквайки уважението, което българскиятъ Интерпарламентаренъ съюзъ питае къмъ личности отъ рода на именития сказчикъ г. Георги Говедаровъ, подчерта, че българскиятъ народъ, който никога не е аспириралъ за чужди блага, нѣма да се откаже отъ своитѣ права и законни ревандации“. Известно ви е, също тѣй, какъ се оастрятъ речитѣ на народнитѣ представители, произнесени отъ трибуната на Народното събрание, както и въ парламентарната хроника не се допускатъ съобщения даже за внесени законопроекти по инициативата на народни представители. При гостуването на министритѣ въ гр. Банско се води разговоръ за родното мѣсто на Отецъ Паисий. Министърътъ на просвѣщението г. професоръ Маневъ каза, че за него е мѣрдавна документацията на нашитѣ учени и професори за родното мѣсто на Отецъ Паисий. Този разговоръ бѣ съобщенъ въ столичния печатъ. Цензурата, обаче, го не допустна. При поискани обяснения отъ цензурата, нѣкой отъ чиновнитѣ отговаря, че уважаемиятъ г. професоръ Маневъ билъ математикъ и не можелъ да се произнася по исторически въпроси. (Ржкоплѣскания отъ лѣво и нѣкои отъ центъра. Оживление)

Д. Търкалановъ: Така бѣше и съ речта на бившия министъръ Огняновъ.

А. Голевъ: Г. г. народни представители! Цензурата не допуска хроникането и на многобройни събития отъ вътрешенъ характеръ. Подтискатъ се всѣкакви национални прояви на наши културно-просвѣтни и родолюбиви дружества и съ това се съдействува за създаването на единъ духъ на поражение и засилването на тъмнитѣ сили въ страната. (Ржкоплѣскания отъ лѣво и нѣкои отъ центъра) Тази психоза на поражение и отстъпление отъ националния духъ, при липсата на възможностъ родолюбивитѣ български срѣди и здравиятъ нашъ печатъ да изпълнятъ свободно своя дългъ, създаде предпоставката за събития отъ тѣй печаленъ характеръ, като онова грозно злодеяние, което бѣ извършено на 10 октомврий т. г., и което, можеби, бѣше предназначено срещу върховни наши институции. Ние достигнахме дори дотамъ, че, за наша вътрешна информация, българскитѣ читатели да прибѣгватъ до чужди вестници, широко разпространени въ столицата и въ провинцията. А изявления на ръководни наши лица, помѣстени въ тѣзи вестници, не се допускатъ дори въ преводъ да бждатъ направени достояние на българския народъ. Виждайки широкото разпространение на чужди вестници у насъ, вследствие на неблагоприятния режимъ за българския печатъ, азъ изпитвамъ чувството на националенъ срамъ и настоявамъ за премахването на цензурата (Викове: „Долу!“ и ржкоплѣскания отъ лѣво и нѣкои отъ центъра) и създаване благоприятенъ режимъ за нашия печатъ, за да може да изпълни достойно своята обществена и национална мисия. Безспорно, това отношение на цензурата, която провежда решенията и настроенията на правителството или на съответния министъръ, не може да нѣма за послѣствие отчуждаването на българския печатъ отъ ръководнитѣ ръжгове на държавата ни. Азъ мисля, ако правителството имаше по-ясни отношения къмъ системата за управление на държавата, и отношението на печата нѣмаше да бжде по-друго, безспорно благоприятно. И въмѣсто да се харчатъ огромни държавни срѣдства за създаване на нови издания, по-скоро би трѣбвало правителството да създаде единъ режимъ за печата, който да бжде благоприятенъ за честната българска мисълъ, за да може да бжде напълно полезенъ на държавата и народъ.

Г. г. народни представители! Преди да завърша, считамъ се задълженъ да направя декларация, че, въпрѣки критичното ми отношение по въпроси отъ управлението на

страната, аз съм убеден, че ние ще следваме и утвърдимъ режима „По нови пътища и съ действително нови сръдства“, за да създадемъ една възродена и благоденствуваща България съ монархическо-конституционно и парламентарно управление. (Продължителни ръкоплъскания отъ лъво и нъкои отъ центъра)

Председателъ С. Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Георги Славчевъ.

Д-ръ Г. Славчевъ: (Отъ трибуната. Чете). Г. г. народни представители! Ние гласувахме милиардни кредити за нашето въоръжение, за нашата отбрана, за нашата войска. Важно е, че ги гласувахме, но толкова по-важно е, че ги гласувахме единодушно, съ „ура“! Това говори, че всички съзнаваме, че когато ще тръбва да се гласуватъ кредити, безразлично дали съ голъми или не, които съ необходими за нашия народъ, за нашата държава, ние ги гласуваме съ съвѣсть и съ разумъ, защото ги намираме една необходимостъ за държавата. И когато всички народни представители се завърнахме въ провинцията, ние намерихме хиляди аргументи, за да можемъ да докажемъ на населението, че тия кредити, които гласувахме, съ една голъма необходимостъ за българския народъ. Но, г. г. народни представители, предъ насъ е единъ законопроектъ за допълнителенъ бюджетъ за 1938 г. Искане се отъ насъ, пакъ съ същата разумъ, съ същата съвѣсть да преценимъ, дали да гласуваме тѣзи кредити или не, дали тѣ съ една необходимостъ за държавата или не. Ние и по този бюджетъ тръбва да изпълнимъ нашия дългъ по съвѣсть. Азъ категорично заявявамъ, че нѣма да гласувамъ кредита отъ 8 милиона лева. Ще кажа защо.

Г. г. народни представители! Даваме ли си смѣтка, защо се иска отъ насъ този кредитъ? Дали той е една необходимостъ за държава и за народъ? Азъ казвамъ — не.

Г. г. народни представители! Нѣма защо да си затваряме очитъ. Тѣзи машини съ за в. „Днесъ“. Този вестникъ се яви следъ 19 май като единъ органъ на правителството, да защитава изключително само правителството, но не и Парламента, не и народа. Всички сме убедени въ това. В. „Днесъ“ не намира за необходимо да напечата нито една дума за народни представители отъ опозицията. Даже речта на г. Багряновъ, презъ първата извънредна сесия, не бѣше напечатана, макаръ че той е народенъ представител отъ болшинството. Да не говоря за речта на г. Никола Търканановъ, преди нѣколко дни. Тя се предаде само съ 8 реда. Същото стана и съ речта, която бѣ произнесена отъ председателя на Камарата презъ време на маневритъ. Явно е, че правителството иска да има едно оръжие срещу тѣзи, отъ които иска да му гласуватъ кредити. Това не може и не бива да се допуска, г. г. народни представители. Дали ще намеримъ едно оправдание този кредитъ между народа? Азъ вѣрвамъ, че не ще може да намеримъ такова оправдание.

Г. г. народни представители! Въ днешно време податнитъ сили на нашия народъ, на нашия данъкоплатецъ съ съвсемъ намалени и сведени до минимумъ. Днесъ се отдѣля отъ гърлото, за да се плащатъ данъци и глоби. Едва може да се набави най-необходимото за преживяване. Ето че правителството ни сезира съ единъ 8-милионенъ кредитъ, съ нищо неоправданъ. Азъ зная, че има хамбари, които съ запечатани и хората не могатъ да си изкаратъ храна да отидатъ на мелницата да си смеятъ брашно. Азъ зная сѣщо, че въ нашата околия до преди единъ месецъ се продаваха тютюнитъ по 2.50 л. кгр., а въ с. Любеново — по 50 ст. кгр. И вмѣсто правителството да ни сезира съ единъ законъ, да се преустанови този пладнешки грабежъ на българския народъ, то ни сезира съ законъ за допълнителенъ бюджетъ, който ще бѣде само въ тежестъ на българския народъ. Ако гласуваме този кредитъ, ние ще убиемъ последната вѣра на българския народъ въ Парламента и въ народни представители.

Но, г. г. народни представители, не само че се запечатватъ хамбаритъ, не само че се продаватъ тютюнитъ на безценница, но се продаватъ гашитъ и обущата на хората. Не искамъ по този случай да бѣда голословенъ. Ще ви прочета едно обявление № 3110 отъ 24 августъ 1936 г. на Езеровски общински бирникъ — Борисовградска околия, въ което, между другитъ вещи, които се продаватъ на известни хора, се казва така: „На Вълко Митевъ — една гола вълнена черга, оценена за 100 л. и едни шаячени вълнени гашчи, оценени за 150 л.“

Нъкои народни представители отъ лъво: Позоръ! (Ръкоплъскания)

Д-ръ Г. Славчевъ: „На Тинко Чилевъ — единъ чифтъ ботуши, оценени за 70 л.“

Моля ви се, кога българскиятъ народъ е дошелъ до това положение да му се продаватъ обущата, да му се продаватъ гашитъ, а ние ще тръбва да гласуваме суми за нѣкакъвъ си в. „Днесъ“?

Нъкои народни представители отъ лъво: Позоръ! (Ръкоплъскания)

Д-ръ Г. Славчевъ: Какъ не може днешното правителство да намери кредити за нашето основно образование? Азъ знамъ въ нашата околия села, които иматъ нужния брой ученици, за да имъ се открие III прогимназиаленъ класъ, но г. министъръ Маневъ не пожела да го открие, като каза, че нѣмало кредитъ. Нѣма нужда отъ образование! Въ сѣщото положение се намиратъ и много околийски центрове, където нѣма гимназии, и ученицитъ съ принудени да отиватъ да учатъ въ далечни центрове.

Нъкой отъ нар. представители: Не допускамъ, че г. проф. Маневъ е противъ образованието.

Д-ръ Г. Славчевъ: Г. г. народни представители! Казвайки тѣзи думи или изнасяйки това обявление, не бихъ искалъ да се помисли, че азъ демагогувамъ въ случая или спекулирамъ. Трѣбва, лошо или добро, ние тукъ, народнитъ представители, да изнасяме самата истина. Изнасяйки я така, ние само ще служимъ на народа.

Завършвайки, г. г. народни представители, азъ заявявамъ, че както ние по начало гласувахме единодушно нѣкои кредити, макаръ че бѣха толкова голъми, но бѣха наложителни, така днесъ трѣбва да направимъ точно обратното — да не гласуваме тоя кредитъ, защото нѣма никакво оправдание и не ще може да бѣде оправданъ предъ народа. (Ръкоплъскания)

Председателъ С. Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Савовъ.

Д. Савовъ: (Отъ трибуната. Чете) Г. г. народни представители! Отъ насъ се иска да гласуваме 8 милиона лева допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на държавата за 1938 г. Тѣзи 8 милиона лева съ за покупка на една ротативна печатарска машина и други инвентарни материали. Преди всичко, менъ ме смущава думата „помощъ“. Кому се дава помощъ? Обикновено помощъ се дава на частно лице, благотворително заведение и др.

Петко Стояновъ: Държавата помощъ на себе си не може да дава.

Д. Савовъ: Така дадената помощъ ще бѣде оправдана съ нѣкаква разписка, а не съ оправдателни документи, каквито законътъ за б. о. п. изисква. Азъ мисля, че въ една правна държава, тогава, когато държавата ще изживява сръдства за покупката на едни инвентарни предмети, които ще създадатъ втора държавна печатница, не може да се иска да се дава помощъ, а сѣщо така да се иска да бѣде оправдана тази помощъ по такъвъ начинъ, както се предлага. Азъ имамъ случая да кажа сѣщото това мое мнение и въ бюджетарната комисия. Но азъ ви питамъ: когато се дава помощъ отъ 8 милиона лева за покупка на такава една машина, всѣщностъ, какви съ сумитъ за инсталирането на цѣлата тази печатница, която ще изпълнява функции, подобни на тия на Държавната печатница, която днесъ имаме? Отъ обясненията, които г. министърътъ на финанситъ даде на бюджетарната комисия, се вижда, че тази държавна печатница е необходима, за да се осигури редовното издаване на в. „Днесъ“ и в. „La Parole bulgare“, а председателятъ на бюджетарната комисия г. д-ръ Петъръ Кьосеивановъ каза, че тая машина била голъма необходимостъ за Държавната печатница и отъ три години се настоявало за покупката на тая машина. Отъ обясненията, които дава г. Петъръ Кьосеивановъ, се вижда, че тая сума не бива да се гласува за друга държавна печатница, освенъ за она, която сѣществува, и трѣбва да се мине по бюджета на Държавната печатница — сир. по бюджета на Министерството на финанситъ.

Г. г. народни представители! Азъ си позволихъ още въ бюджетарната комисия да задамъ на г. министра на финанситъ въпроса: какви държавни и стопански нужди съ наложени създаването на тая държавна печатница, за да може да намери оправдание въ себе си да гласувамъ тоя кредитъ, който се иска? За съжаление, азъ не можахъ

да получа единъ задоволителенъ отговоръ. Нѣма да се спирамъ върху държавните нужди отъ такава една печатница, защото сѣтамъ, че такива за сега не съществуватъ. Обаче за мене сѣ по-важни стопанскитъ нужди, да разбера стопански оправдано ли е разрешаването на такава голѣма сума отъ 8 милиона лева, която, както казахъ, е само една помощ за инсталиране на такава голѣма печатница, която, може би, ще струва 15—20 милиона лева. Всъщностъ, колко ще струва никой не знае, защото цифри и данни не ни се даватъ. Азъ бихъ се спрѣлъ върху в. „Днесъ“, за моментъ и върху в. „La Parole bulgare“. Единиятъ ще защитава политиката на правителството въ вътрешността на страната, а другиятъ ще защитава нашата национална кауза вънъ отъ пределитъ на България. В. „La Parole bulgare“ е едно седмично издание, което въ последно време се превърна едва ли не въ илюстровано списание — започна да дава много картини, много литература...

Нѣкой отъ нар. представители: И портрети.

Д. Савовъ: ... като отдѣля много малко мѣсто за националната кауза на България.

„Днесъ“, обаче, трѣбва да бѣде изразителъ на идеологията, на политиката на българското правителство, защото то създава този органъ и то сѣ законъ, който ние гласуваме — ние одобрихме наредбата-законъ, сѣ която е създаденъ този органъ. Азъ, обаче, за съжаление, не видѣхъ, поне отъ известно време насамъ, оттогава, откогато съществува Народното събрание, откогато се произведоха изборитъ, да проличи нѣкаква идеология, да се прокарга нѣкаква политика, която ние, така нареченитъ приобщени и ония, които още не сѣ се приобщили, да бихме могли да я възприемемъ и одобримъ. Азъ виждамъ въ този вестникъ повече да се печататъ романи, намирамъ много кръстословици, намирамъ всѣки денъ портрети на този или на оный, за който се чувствува нужда да бѣде похваленъ, и всичко онова, което е необходимо, за да бѣде обруганъ оный, който не е съгласенъ съ мнението на редакцията на в. „Днесъ“.

Г. г. народни представители! При това положение на нѣщата, естествено е, че в. „Днесъ“ не може да бѣде и органъ на днешната политика на правителството. Той не може да изразява и оная идеология, която насъ ни е събрала тукъ, и която ние се мѣжимъ да проведемъ и начертаетъ — генералнитъ линии на политиката на новата държава.

Казахъ, че нѣма да се спирамъ върху нуждитъ отъ държавенъ характеръ, които сѣ наложили създаването на една таква печатница, а ще погледна повече на стопанската страна на този въпросъ. Въ бюджетарната комисиия помолихъ г. министра на финанситъ да ми даде нѣкои сведения относно това, какво струва единъ брой на в. „Днесъ“, какво се изразходва сега за печатането му и каква икономия би се реализирала при съществуването на една такава печатница. За съжаление, не можахъ да ми се дадатъ тѣзи сведения. Азъ, обаче, по частенъ пътъ успѣхъ да се добера до известни сведения.

В. „Днесъ“ има тиражъ около 11.000 екземпляра, а единични броеве стигатъ до 20.000, като, напр., броятъ, издаденъ по случай 20-годишнината отъ царуването на Негово Величество Царя или въ нѣкои други случаи, когато се издава въ 20 или 30 страници. Разходитъ за единъ брой на в. „Днесъ“ сѣ къмъ 440.000 л. месечно срещу приходъ отъ 260.000 л., или срещу единъ дефицитъ отъ 180.000 л. Това е при съществуващото днесъ положение, когато нѣма собствена печатница и се печата на друго мѣсто. Този разходъ се състои въ следното: за хартия сръдно за 26 дни — 18.000 кпр. по 8.30 л. — 150.000 л.; за наборъ и печатъ, който се прави въ една отъ частнитъ печатници, снабдена съ съответнитъ машини, се плаща 170.000 л.; разходи за персонала — около 45.000 л. — всичко казвамъ въ кръгли суми; за килишета и пр. — 13.000 л.; за хонорари — 35.000 л.; за телефонни разговори и писма и дневни — 10.000 л.; за извънредни броеве — 10.000 л.; за международни разговори — 3.000 л.; за подарѣци при кръстословицитъ — 2.000 л.; за отопление и освѣтление — 1.000 л.; за вестници и списания — 1.000 л. Както виждате, въ разходитъ сѣмъ билъ много стегнатъ, за да не могатъ, да ме упрекнатъ, че сѣмъ надулъ цифритъ. Всичко разходитъ сѣ 440.000 л. А приходитъ сѣ: отъ ржична продажба сръдно на месецъ 200.000 л., отъ продажба на стари вестници — 20.000 л., отъ обявления — 40.000 л., или всичко 260.000 л., т. е. срещу 440.000 л. разходъ имаме 260.000 л. приходъ или една загуба отъ

180.000 л. на месецъ, което дава една загуба годишно кръгло отъ 2.200.000 л.

Г. г. народни представители! Сега се искатъ 8.000.000 л. помощъ за покупка на ротативна машина. Тая печатница сѣ тая машина нѣма да изчерпи своитъ разходи, тя ще иска неминуемо и нѣкои спомагателни машини къмъ тая голѣма машина, която ще печати минимумъ 50.000 екземпляра въ часъ. И като така, в. „Днесъ“ ще може да се печатва за 15—20 минути максимумъ, а презъ другото време или ще трѣбва да стои машината празна, или да се занимава печатницата съ отпечатването не само на държавни, а и на частни издания и сѣ това да се обѣрне въ едно занаятчийско и търговско предприятие, защото по закона за занаятитъ графическитъ заведения сѣ причислени къмъ занаятитъ.

Значи, ако приемемъ, че машината струва заедно съ инвентара само 8.000.000 л., и ако вземемъ, че по закона за индустрията се предвижда амортизация на една индустриална машина 10 години — а това е *par excellence* индустриална машина, която следъ 10 години става негодна и ще може да се поддържа само съ много поправки и много по-голѣми разходи — то за погашения на сѣщата, амортизиране, трѣбва да предвидимъ единъ разходъ отъ 800.000 л. 500.000 л. сѣ само лихвитъ на капитала, вложенъ въ тази машина, и минимумъ 100.000 л. ще трѣбватъ за поддръжката на машината годишно. Оставамъ на страна работната ржка и всичко онова, което е необходимо за турянето ѝ въ действие. Това показва, че ние ще имаме още 1.400.000 л. разходи, които трѣбва да се прибавятъ къмъ 2.200.000 л. загуба и ще се получи единъ чистъ дефицитъ отъ 3.600.000 л., който трѣбва да понася държавниятъ бюджетъ.

Г. г. народни представители! При единъ тиражъ отъ 11.000 — нека сѣ 12.000, нека сѣ 15.000 — стойността на вестникъ „Днесъ“ ще възлѣзе къмъ 1.90—2 л. броя. Това би било оправдано може би тогава, когато действително правителството има нужда отъ единъ органъ, който да защитава и провежда добре ясно очертаната правителствена политика. Обаче въ случая е неоснователно, неоправдано стопански и държавнически, защото тая печатница, за която днесъ се иска помощъ, ще трѣбва да се обѣрне неминуемо, за да бѣде рентабилна, въ едно търговско, въ едно занаятчийско предприятие. Тя ще трѣбва да печата всички правителствени издания, които днесъ се печататъ въ частни предприятия, и ще трѣбва да премине и къмъ отпечатване на частни издания и сѣ това да се яви и като конкурентка на частния капиталъ, на частнитъ занаятчийски предприятия. Ние вчера чуехме отъ речта на г. министра на търговията, че правителството е направило всичко възможно за ограничаване дейността на общественитъ предприятия и работилници за въ полза на занаятчийскитъ предприятия. Тогава, когато отъ една страна се ограничаватъ общественитъ предприятия, когато се прави всичко възможно за превъзможване на занаятчийството, да му се даде работа и да се направи отъ него единъ стабиленъ държавенъ елементъ, трѣбва ли ние сега, съ създаването на една нова държавна печатница, да убиемъ този браншъ отъ занаятчийството, който се занимава съ графиката? Намирамъ, че отъ стопанска гледна точка създаването на друга държавна печатница не може да бѣде оправдано.

Казва сѣ, че априори е за вѣрване, какво голѣмото предприятие — голѣмата печатница — ще бѣде рентабилно, защото при голѣмия оборотъ, който ще прави, при многото екземпляри, които ще отпечатва, ще поевтини производството. Г. г. народни представители! Всѣкому е известно, че търсенето и предлагането преди всичко сѣ регулатори на пазара. Тогава, когато нѣма търсене за в. „Днесъ“, когато нѣма нужда отъ отпечатването на повече екземпляри, каква нужда ще наложи издаването въ голѣмъ брой на този вестникъ? Следователно, тази машина, ако не печати други издания, частни или държавни, ще остане съ 15.000 екземпляра и сѣ това ще изчерпва цялата своя дейностъ, като поддържа единъ голѣмъ чиновнически персоналъ, който ще отечва бюджета на редакцията на в. „Днесъ“ и ще увеличава оная загуба, за която правителството ежегодно трѣбва да предвижда въ редовния бюджетъ кредитъ за покриването ѝ. Голѣма печатница не може да се задоволи само съ отпечатването на в. „Днесъ“ и затова тя не може да бѣде рентабилна, тя неминуемо ще даде загуби и тия загуби ще се отразятъ зле върху самия бюджетъ на държавата.

Има и друго нѣщо, г-да. Азъ проучихъ въпроса за стойността на една такава машина и се учудвамъ, когато чухъ, че тази машина е купена оказионъ, че тя е била поръчана отъ гръцкото правителство, и че ние плащаме

тия 8 милиона лева съ пълната увереност, че я купуваме евтино и че ако я поръчаме нова, ще ни струва най-малко, ако не двойно, то единът и половина пъти повече от това, което днес тя струва. На мен, обаче, съ документи ми установиха, че една нова машина с производството 50.000 броя въ часъ, струва днес, съ монтажа, не повече от 4 милиона лева. При това положение, ако ние бихме взели една такава машина съ капацитетъ 50.000 екземпляра въ часъ, естествено, че тя щеше да извършва пакъ великолепно работата, която й се възлага — в. „Днесъ“ щеше да бъде отпечатванъ пакъ за 15—20 минути — и щеше да струва наново половина отъ това, което купена днесъ струва.

Г. Василевъ: Въместо 4—8 милиона лева! Нѣма законъ за б. о. п., нѣма чл. 120а!

Д. Савовъ: Но и другъ въпросъ ме интересува и вълнува тукъ, когато днесъ ще даваме 8 милиона лева за една ротативна машина. Питамъ се азъ: какъвъ ще бъде утре бюджетътъ на тази държавна печатница № 2, която ще трѣбва да функционира? Тази машина не може сама да се върти и не може сама да печати; трѣбва да има работници и чиновници.

Г. Василевъ: За тая машина едно помѣщение въ София се строи, което е противъ хигиената и Дирекцията на народното здраве трѣбва да ви даде подълъ съдъ.

Председателъ С. Мошановъ: (Силно звѣни)

Д. Савовъ: Трѣбва да знаемъ какъвъ ще бъде и бюджетътъ за издрѣжката на тази печатница, какъвъ ще бъде и чиновническиятъ кадъръ, който ще бъде необходимъ за обслужването й.

И тукъ азъ минавамъ на другъ въпросъ. Когато министърътъ на финанситъ заявява, че не може да приключи бюджета, и че се намира въ едно тежко положение, ние да увеличаваме чиновническия кадъръ е цѣло престѣпление, защото увеличавайки този кадъръ, ние убиваме частния капиталъ, убиваме ония занаятци и занаятчийски предприятия, които днесъ обслужватъ нуждитъ на книгоиздаването.

Отъ друга страна, проучванията, които съмъ направилъ, доказватъ, че единъ добре списванъ вестникъ започва да се рентира, въ смисълъ да не дава вече загуби, когато има 15.000 броя минимумъ тиражъ и то безъ да бъде печатанъ на ротативна машина. При това положение на нѣщата, каква нужда е наложила покупката на една такава машина, само за амортизацията, лихвитъ и поддрѣжката на която трѣбватъ 1.400.000 л.?

Г. Василевъ: За новитъ вестници, които ще се издаватъ!

Председателъ С. Мошановъ: (Звѣни)

Д. Савовъ: Но тукъ се слага и другъ единъ въпросъ. Онзи денъ азъ чухъ да се твърди, че въ покрайнинитъ въ граничните области, главно въ македонскитъ области, ние имаме прогимназии, въ които нѣмаме учители. Имало прогимназии съ 150 ученика въ третъ класа и само съ двама души учители, защото нѣмало срѣдства за назначаването на нови учители. Значи, поради липса на срѣдства ние не можемъ да дадемъ онова национално възпитание и онова образование, което е така необходимо за това погранично население, което е будниятъ стражъ на нашата държава. Като имаме предвидъ каква е заплатата на единъ основенъ, на единъ прогимназиаленъ учител, която не се движи повече отъ 2—2.500 л. месечно, г. г. народни представители, ясно е, че за издрѣжката на 200 учители ще трѣбватъ 5—6 милиона лева. Ние даваме 8 милиона лева за покупката на една ротативна машина, а не можемъ да намѣримъ 5—6 милиона лева за назначаването на 200 учители за попълване на учителския кадъръ, тъй необходимъ за просвѣтата на онова и безъ това изостанало въ културно и просвѣтно отношение население.

Простиятъ народъ съ своята прозорливостъ казва: когато единъ стопанинъ нѣма пари да си построи къща, той отива подълъ наемъ, защото така е по-евтино. И ние въ случая трѣбва да възприемемъ същото становище: да отидемъ да печатимъ в. „Днесъ“ и в. „La Parole bulgare“ и всички ония органи, които ще защитаватъ българската кауза, или каузата на българското правителство, тамъ, където ще ги намѣримъ най-евтино. Ние имаме 7—8 печатници, които сж снабдени съ такива ротативни машини, а много други съ прости машини, които могатъ да удов-

летворятъ прекрасно нуждитъ на едно такова издателство, каквото е в. „Днесъ“ и в. „La Parole bulgare“, макаръ да се обогати съ още 1—2 печатни органа.

Председателъ С. Мошановъ: (Звѣни) Привършете, г. Савовъ.

Д. Савовъ: Привършвамъ, г. председателю.

И най-последъ ще изтъкна едно последно съображение, поради което не мога да гласувамъ за този кредитъ. То е, че тази сума, г. г. народни представители, ни се иска, следъ като е била изразходвана, следъ като е била ангажирана. Това е една процедура, каквато никѣде въ парламентарнитъ страни я нѣма и никѣде не може да се приложи.

Петко Стояновъ: И въ авторитарнитъ държави така не правятъ.

Д. Савовъ: И въ авторитарнитъ държави така не правятъ.

Петко Стояновъ: Предъ свършени факти никѣде не поставятъ.

Д. Савовъ: Но азъ се запитвамъ: кога се яви нуждата отъ издаването на в. „Днесъ“? Много по-рано отъ назначаването на изборитъ, много по-рано отъ свикването на Народното събрание. И като така, знаеше се и бѣше решено, че трѣбва да се прави такава една печатница. Кога се гласува отъ Министерския съветъ този извънреденъ бюджетъ и се поиска тази помощъ? Незабавно следъ закриването на извънредната сесия, едно закриване, което не стана точно по реда на нѣщата, което приличаше на разотиване. (Ржкоплѣскания отъ лѣво). И азъ се запитвамъ: та нима нуждата бѣше толкова спонтанна, та трѣбваше съ министерско постановление да се гласуватъ тия 8 милиона лева и да се разрешава тѣхното изразходване? Не можеше ли този кредитъ да се поиска презъ извънредната сесия или да се дочака сегашната редовна сесия? Та нима трѣбва въ формата на помощъ да се поиска изразходването на този кредитъ отъ 8 милиона лева, за да не се подложи на контрола на б. о. п.?

Г. г. народни представители! Ние гласувахме 6 милиарда лева, съ които ангажирахме българския данъкоплатецъ, които ще увеличатъ държавния бюджетъ съ повече отъ 1 милиардъ лева годишно, обаче ние ги гласувахме съ пълно съзнание, че е необходимо да се дадатъ, както за постройката на желѣзници и набавянето на ж. п. материалъ, така и за постройката на пътища, така и за нашето въоръжение. Но това не ще рече, че ние трѣбва безконтролно да разпиляваме всѣки български левъ, който събираме отъ българския данъкоплатецъ. И имайки предвидъ начина, по който ни се иска този разходъ — специално за този разходъ отъ 8 милиона лева говоря, защото по другитъ, които се искатъ отъ Министерството на войната за набавянето на хранителни продукти азъ стоя на становището, че действително никое правителство не е въ състояние презъ м. декемврий да предвижда каква ще бъде реколтата презъ м. юний и юний идущата година; намирамъ, че колкото е оправдателно искането на допълнителенъ кредитъ за Министерството на войната, толкова е неоправданъ този кредитъ, особено по начина, по който е поисканъ, азъ си задавамъ въпроса: трѣбва ли народното представителство да бъде третирано като единъ обикновенъ регистраторъ, какъвто ние се явяваме въ случая, защото ние дохождаме постъ фактумъ да одобримъ единъ разходъ, да санкционираме едно дѣло, което е могло да стане съ наше съгласие презъ време на извънредната сесия или сега презъ време на редовната сесия, и отговарямъ, че народното представителство не може да служи нито за параванъ, нито пъкъ да приеме и носи само отговорността, безъ да упражнява своето право на контролъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Та нима покупката на една ротативна машина е държавна тайна, за да се търси избѣгването на закона за б. о. п.?

Въ случая, г. г. народни представители, азъ за мене си лично чувствавамъ, че се иска едно пресичване на съвѣстата на народния представителъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) А това нѣщо, г. г. народни представители, не бива да става. Не може да се процедира така. Народниятъ представителъ въ Парламента трѣбва да бъде таченъ, трѣбва да бъде уважаванъ. („Браво!“ „Вѣрно“ и бурни ржкоплѣскания отъ лѣво).

Г. г. народни представители! Компромиси не могатъ да се правятъ, особено днесъ, когато ние не служимъ на

партии, а на нацията, на държавата. Лоша услуга се прави на правителството, и на Парламента, когато безкритично се приемат предложения и когато безконтролно се оставя изпълнението на актове от подобен характер. Мисля, че всички сме добри българи, мисля, че всички мислѣмъ за доброто на нашата страна. И когато въставаме против подобни искания на правителството, считамъ, че вършимъ една добра работа. Никой не е безпогрѣшенъ, всѣки прави грѣшки, тѣ сѣ присъждатъ и на г. г. министрите.

Ето защо, като заявяваме, че не сме съгласни съ нѣкои предложения на правителството и като критикуваме тия предложения, ние считаме, че не измѣняме на оная линия на политика, която сме възприели. Ако народното представителство приема безконтролно всичко, каквото му се предложи, то ще подчертае, че Парламентътъ е излишенъ. Азъ вѣрвамъ, че и самото правителство не може да се съгласи съ това. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) И понеже не можемъ да се съгласимъ съ тоя начинъ на процедуре, ние не можемъ да гласуваме тоя кредитъ. („Браво!“ и продължителни ржкоплѣскания отъ лѣво и отъ нѣкои отъ центъра)

Председател С. Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г. Рашко Маджаровъ.

Р. Маджаровъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Понеже къмъ астрономическитѣ цифри на допълнителнитѣ кредити, които гласувахме преди нѣколко дена и които възлизатъ на милиарди, сега се иска да прибавимъ единъ допълнителенъ кредитъ отъ 8 милиона лева, азъ се чувствавамъ задълженъ да се кача на тази трибуна. Ако вземамъ думата, то е, защото въ този малъкъ отъ 8 милиона лева кредитъ се криятъ известни положения, които отъ известно време искатъ да добиятъ право на гражданственостъ по една политика, бихъ казвалъ, шушнингова, по една австрийска формула за управление на българската държава въ бѣдни дни. Ние трѣбва да опредѣлимъ смисъла на този 8-милионенъ кредитъ. И азъ вземамъ думата, за да кажа, какъ азъ схващамъ въпроса.

Преди всичко, клони се постепенно да се етатизиратъ известни предприятия. На сегашното правителство и на нѣкои негови аденти, които много често се силаятъ на практиката на националсоциализма въ Германия, имъ давамъ съвета да прочетатъ последната речъ на германския министъръ на стопанството д-ръ Функъ, ако се не лѣжа произнесена въ Дюселдорфъ преди нѣколко дена, въ която той казва, че стопанството трѣбва да бѣде направлявано къмъ частнитѣ предприятия и че държавата трѣбва да се намѣсва само тогава, когато частни предприятия не могатъ да бѣдятъ създадени. Държавнитѣ предприятия трѣбва да бѣдятъ само като единъ помощенъ факторъ.

У насъ, въ България, лесно въ този случай се решава: дайте, при съществуването на Държавна печатница, да създадемъ и при Министерството на външнитѣ дѣла една нова държавна печатница.

Ако има нужда да се разшири работата въ Държавната печатница, дайте този кредитъ, както казахъ и въ бюджетарната комисия, да го впишемъ въ бюджета на Държавната печатница. Но да създавате при Министерството на външнитѣ работи нова печатница, ясно е, че вие гоните други цели. Вие не сте последователни. При вчерашната манифестация, когато българскитѣ занаятци маршируваха предъ васъ съ националния триколюръ, вие държахте голѣми и громки речи и имъ казахте, че ще имъ помагате, а днесъ съ този законопроектъ искате да отнемете една частъ отъ прехраната на българскитѣ печатари. Не може да правите подобни работи, защото ще получите отрицателни резултати.

Тоя е въпросътъ, който ме кара да взема думата по поводъ 8-милионния кредитъ. Азъ питамъ: за какво ще служи този кредитъ? Ако ще послужи на Министерството на външнитѣ работи — едно отъ министерствата, което най-малко нужда има отъ печатарска работа, доколкото е позната на насъ неговата структура — тогава ще бѣде излишенъ кредитътъ отъ 8 милиона лева, и то, разрешенъ отъ Министерския съветъ, когато Народното сѣбрание не заседаваше, следъ закриването на извънредната сесия. Но заяви се въ бюджетарната комисия, отъ г. министра на финанситѣ, че този кредитъ ще послужи за поддържане на в. „Днесъ“. Утре можете да решите да издавате и другъ единъ вестникъ. Г. г. народни представители! Тоя ще бѣде второ посегателство върху печата, то ще бѣде етатизация на печата, а това косвено клони къмъ друго: като направите печата държавенъ, съ обилнитѣ десетки

милиони, които ще бѣдятъ харчени ежегодно, полека-лека и този малъкъ остатъкъ отъ политическата мисль, изразена отъ другитѣ печатни органи, да изчезне. Така се клони не само къмъ етатизирание на печата, но и къмъ окончателно приспиване на политическата мисль въ България. Това се цели съ този кредитъ отъ 8 милиона лева.

Но има и второ положение, което менъ ме смушава и което съмъ длъженъ да изнеса тукъ. Когато въ бюджетарната комисия стана въпросъ за мотивитѣ, по които искате този кредитъ, и вие изложихте тия мотиви, въ бюджетарната комисия ми се каза: какво правѣхте въ вашитѣ политически партии? Вие събирате пари отъ частни хора, за да издавате вестници. Сега правителството, държавата, което е едно и също, ще издава вестници и данъкоплатецътъ ще плаща.

Макаръ и цензурата да не пуска всичко, което говоримъ тукъ, мисля, че не е излишно споменато ми на трибуната, за да доказвамъ несъстоятелността на пакостната идея, която се проповѣдва днесъ тукъ — да се създаватъ обществени предприятия, които да прѣчатъ, на частнитѣ предприятия. Азъ съмъ длъженъ само съ две думи да опровергая почитаемия пазарджишки народенъ представителъ г. Славейко Василевъ, който каза въ бюджетарната комисия: „Видѣхте ли! Демократитѣ едно време създадохте своя партисенъ печатъ съ срѣдствата на държавнитѣ фондове“. Азъ съмъ длъженъ да дамъ обяснение по този въпросъ и вѣрвамъ, че се намѣрятъ тукъ хора, които ще потвърдятъ думитѣ ми.

Г. г. народни представители! Азъ не бѣхъ тогава нито министъръ, нито членъ отъ управлението, но съмъ единъ отъ живитѣ свидетели досежно туй, че фондътъ за нашия партисенъ печатъ бѣше създаденъ отъ подаянията на много хора. Всѣки отъ насъ внесе по 1.000—2.000 лева. Това го правѣха и радикали, и либерали, и социалисти, всички носители на политическата мисль въ България. И азъ призовавамъ днесъ като свидетели двамата близки роднини на покойния Такевъ — министъръ-председателъ, който стои на министерската маса, и народниятъ представителъ г. д-ръ Дуровъ, който стои на депутатската банка — които знаятъ семейнитѣ работи на Такевъ, да кажатъ, че той, който разпореждаше съ тайнитѣ фондове при Министерството на външнитѣ работи, не само че не е правилъ подобни работи да посѣга на обществени суми за партийни цели, но не е и помислялъ да го прави. Ако днесъ не ни се дава смѣтка даже за сключването на засии отъ държавата, въ времето, когато бѣше министъръ Такевъ, който си даде живота за това отечество, той въведе практиката, разходитѣ по безотчетнитѣ фондове да бѣдятъ провържани отъ Върховната смѣтна палата. Това е негова заслуга.

Но нима, вие всички не сте живѣли въ политическитѣ организации? И азъ бихъ молилъ да станатъ тукъ хора да кажатъ, че когато се създаваше демократическия стговоръ — а има доста сговористи въ това Народно сѣбрание, които знаятъ това — отъ частни лица се събираха пари за организацията и пресата му. Г-нъ Славейко Василевъ бѣше касиеръ на партията. Тѣ ще ви установятъ, г. г. народни представители, че частнитѣ лица съ давали срѣдства както за организацията на партията, така и за тѣхната преса. Това е, което искаха да ви кажа по този въпросъ.

Ако вие искате да създавате политическа организация, ако г. г. министритѣ искатъ да създадатъ политическа организация — сега въ момента тѣ не сѣ тукъ, и азъ зная защо не сѣ тукъ — азъ мисля, че вие трѣбва да събирате пари между себе си. Поискайте и отъ насъ, и ние ще дадемъ, но недейте ги иска отъ българския данъкоплатецъ, защото това е ножъ съ две остриета.

Минавамъ на въпроса за кредита, който се иска по Министерството на външнитѣ работи. Г. г. народни представители! Понеже е кредитъ, иска ми бѣде позволено да попитамъ: защо, когато се иска този кредитъ, министърътъ на финанситѣ го пѣма тукъ? Азъ бихъ попиталъ г. министра на финанситѣ, който не е отъ тая школа, отъ която съмъ азъ: на какво основание се отнася той съ такона презрение къмъ Парламента? Вие сте виждали такова презрение къмъ Парламента, г. г. народни представители! Но когато единъ министъръ се крие затуй, че му е отправена една интерпелация и казва, че ще отговори при разглеждането на бюджета, той е свѣршилъ съ почтеното отношение къмъ Парламента. Завчера, когато се обърнахме къмъ правителството и поискахме отъ него да даде обяснение за сключения въ чужбина заемъ, намъ ни се каза, че договорътъ е даденъ на депутатитѣ. Явно е, че се бѣга отъ отговорностъ предъ народното предста-

вителиство, като контролен орган, води се една политика, която ще даде лоши резултати. (Ръкоплъскания)

Петко Стояновъ: (Възразява)

Председател С. Мошановъ: (Звъни)

Р. Маджаровъ: Г. г. народни представители! Съ какво се занимаваме ние днес? Съ 8-милionen кредит за издаване на вестници от Министерството на външните работи. Цитираха се някои работи от другите господа, които говореха, а азъ ще искамъ отговоръ, защото се бѣга да се каже, какво се прави по отношение съединитѣ на българската държава и на българския народъ.

Г. г. народни представители! Презъ пролѣтѣта на 1912—1913 г., следъ балканската война, когато Народното събрание поиска да му се даде смѣтка какво е международното положение, двамата тогавашни министър-председатели казаха, че това сѣ държавни тайни и ни занекоха въ Букурещъ. Въ 1915 г., когато почнахме да питаемъ и да искаемъ смѣтка къде отива България въ международно отношение, сесията се закри и ние осмънахме съ война. Днесъ цѣла Европа не, а цѣлиятъ свѣтъ се интересува отъ прекрояването на границитѣ на народитѣ, които населяватъ различнитѣ европейски територии.

Г. г. народни представители! Ние бѣхме достатъчно деликатни, когато питахме въ комисията на външните работи, по намъ отговоръ не ни се даде. Азъ не решавамъ въпроситѣ и не знамъ, но азъ искамъ г. министър-председателъ да дойде тукъ и да каже: работи ли правителството днесъ нѣщо за защита на нашата национална кауза? Азъ не съмъ отъ никакъвъ комитетъ, азъ съмъ единъ българинъ, който е боравилъ съ политика и знае, че днесъ, освенъ нашата нещастна страна, нѣма друга, която да върши тайна дипломатия и постепенно да си откърва картитѣ.

Г. г. народни представители! Пима е престѣпление туй да се намѣри въ България правителство, което да каже какво мисли и нима е още по-големъ престѣпление това, едно Народно събрание да иска смѣтка за това, какво правителството мисли да направи по отношение на нашитѣ национални въпроси? Нима за пръвъ пътъ ще стане тази работа? Азъ ви казвамъ, че въ политикѣта, когато България бѣше най-зле, точно следъ войнитѣ, презъ времето на два противоположни кабинета — на Стамболийски и на Александъръ Цанковъ — се говорѣше за българскитѣ национални въпроси и не се считаше, че България ще погине. Въ 1926 г. се намѣри български министъръ да сключи въ Женева конвенция за нашитѣ малцинства въ Гърция. По-късно постоянно се е поочило по нашитѣ национални въпроси, които трѣбва да се сложатъ. Пима вие, г. г. народни представители, днесъ ще ознаменуваме новата епоха на България съ пригизването на всѣкакво национално чувство у васъ? (Ръкоплъскания отъ дѣво)

Председател С. Мошановъ: (Звъни) Моля, завършете.

Р. Маджаровъ: Свършвамъ. — Азъ зная, че отговоръ нѣма да получа, азъ зная, че и Народното събрание нѣма да бѣде угодно съ отговоръ, защото се бѣга отъ Народното събрание. Но азъ — и съ това свършвамъ — доколкото политическата опитностъ ми позволява и доколкото имамъ умъ и способностъ да предвиждамъ събитията, казвамъ: г. г. министри, когато вие изпразните Парламента и го компрометирате, за васъ мѣсто нѣма да има, вие само ще да отворите пътя на тѣзи, които ще минаватъ презъ Парламента, защото двойна игра въ политиката не става. И азъ се обръщамъ и казвамъ: нима вие мислите, че по този начинъ ще изпразните българския Парламентъ?

Г-да! Нека днесъ, когато се коватъ съединитѣ на народа, се знае, че въ това Народно събрание е имало народни представители, които сѣ поставили въпроса, за да не се тухкаме тѣй, както се тухкахме, когато българскитѣ провинции една по една, поради престѣпно безумие, се откъсваха отъ България. Нека въ днешнитъ денъ бѣдемъ патриоти въ своитѣ речи, не крепиме на безгравитъ, и да липаме, да чувствуваме, да мислимъ и да говоримъ като българи и да дадемъ кѣтѣта, че ще защитаваме нашата национална кауза. Народитѣ страдатъ, но не умирайтъ. Умиратъ само режимитѣ. Благословени сѣ тѣзи-режими, които допринасятъ полза на страната. (Ръкоплъскания)

Председател С. Мошановъ: Давамъ 5 минути отидъ.

(Следъ отидъ)

Председател С. Мошановъ: (Звъни) Заседанието продължава.

Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Петровъ.

И. Петровъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ депозирахъ едно предложение за допълнение къмъ § 18 отъ таблицата къмъ чл. 1. То е много кратко и има само обяснително значение. Азъ предлагамъ да се прибави следниятъ текстъ къмъ сегашната редакция на § 18: „За нуждитѣ на Дирекцията на печата“. Азъ не допускахъ, че по този параграфъ ще се развиятъ критики и, трѣбва да кажа веднага, критики не обективни, а критики злокачествени и тенденциозни. Учудва ме най-напредъ защо е тази виходка по този параграфъ, защо дойде да се атакува, въ връзка съ този параграфъ, правителството, почтеността на неговата дейностъ и, по-особено, действителността му по външната ни политика — доколко днешното правителство е защитило националнитѣ и държавни интереси на България и на българската държава. Азъ смѣтамъ, че не по този поводъ, можеше да се отпрати една такава атака къмъ правителството. Азъ виждамъ тукъ по-скоро друго нѣщо, нѣщо организационно, нѣщо тенденциозно (Възразения отъ дѣво) Началитѣ, по който се атакува правителството, аргументитѣ, които се изнасятъ срещу него, сѣ за менъ едно блестяще доказателство за това ми убеждение.

Г. г. народни представители! Най-напредъ по формата на законопроекта. Ако имаше нѣщо, което трѣбваше да направимъ, то е да отдадемъ почитъ къмъ правителството за това, че то е предложило на одобрението на Народното събрание този разходъ, който то счита необходимъ за нуждитѣ на българската държавна политика. Може тѣзи, които не сподѣлятъ неговата политика, да бѣдатъ противъ. Но азъ бихъ желалъ тѣзи господа, които се изреждаха тукъ, и особено г. Григоръ Василевъ, да ми кажатъ, кога въ миналото разходитѣ за цели за каквито е предназначенъ кредитътъ по § 18 — за една официална преса — сѣ били поднасяни на Събранието за одобрение? — Даги при управлението на Сговора отъ 1923 г. — като минете презъ управлението на г. Цанковъ и Ляпчевъ — или по-късно при управлението на Народния блокъ? Вие знаете, че тогава за нуждитѣ не толкова на българската държавна политика, а най-вече за нуждитѣ на партийната политика се посѣгаше и се теглѣха съдѣства отъ този параграфъ, който трѣбва да служи преди всичко за каузата на българската политика въ чужбина.

Азъ тукъ откривамъ една скоба. Правителството, възглавявано отъ г. д-ръ Кюсебановъ, трѣбва да се помни, е правителство на Царство България. Напоследѣкъ слушахъ по радиото предизборната речъ на д-ръ Стоядиновичъ. Въ нея той че наричаше правителството си правителство на д-ръ Стоядиновичъ, а винаги казвамъ: крадското правителство на д-ръ Стоядиновичъ. И цѣлата заза му ръкоплъскаше. Така се назоваватъ правителствата въ цѣлия свѣтъ. Тѣзи, които стоятъ на онази маса (Сочи министерската маса), сѣ допиратъ тамъ по ролята на Държавния глава, който има тая прерогатива, дадена му отъ конституцията. (Ръкоплъскания отъ дѣсно)

Давайте ли си смѣтка, когато правите тази виходка, при нагласността на едно Народно събрание, при нагласността на едни избори, които дадохъ довѣрие на това правителство и на неговата политика когато вие тържите този гаденъ, циниченъ езикъ по отношение правителството, министритѣ, на кого вие служите? Мислите ли, че служите на българската национална кауза? — Не нищо не правите друго, освенъ че вашата критика държите въ собствената му злоба. Никому не служите съ това.

Азъ никога не съмъ прекъсвалъ господа отъ тая страна. (Сочи въ дѣво) Преживявал съмъ само когато сѣмъ се държали недостойно къмъ тѣзи, които сѣмъ на тая маса (Сочи министерската маса), защото тѣ сѣмъ министри на България. Затварямъ скобата.

Азъ не служа на това правителство, азъ служа на политиката, която то провежда. Азъ съмъ къмъ нея привързанъ и нея ще поддържамъ отъ душа и сърце (Ръкоплъскания отъ дѣсно), независимо кой е правителството. Докато тѣзи господа (Сочи министритѣ) сѣ тамъ и се ползуватъ съ довѣрието на конституционния факторъ, тѣ сѣ министри на България. Не мислете, г-да, че съ тѣзи критики вие служите на България и на българската кауза. Съ това се сѣе единъ страшенъ развратъ долу въ маситѣ. Ние продължаваме старата пѣсенъ: не е ли отъ напитокъ, той е лошъ. И когато прави най-добри дѣла, ще му намѣримъ кусура.

Казахъ по форма въ какво е атакуванъ § 18. Минавамъ сега по същество. Искане се сега за нуждитъ на Дирекцията на печата този кредитъ. За никого не е тайна, че Дирекцията на печата се занимава съ ръководството на печата. Нейните задачи вие ги знаете много добре, за да няма нужда да ги изброявамъ азъ тукъ и да ги подчертавамъ. Правителството, за да отстоява днесъ държавната политика, която то провежда, казва: „Азъ имамъ нужда да засиля този малък печатарски апаратъ, който е въ Дирекцията на печата. Нужно е да го засиля съ една добра машина, която да послужи не само за настоящитъ нужди, но и за тѣзи, които биха се явили впоследствие, за нуждитъ на българската държавна политика“. И азъ си давамъ смѣтка. Азъ съмъ откровенъ, азъ знамъ, че много срѣди виждатъ въ това едно уязвяване на тѣхнитъ интереси, но азъ не мога да не поставя държавнитъ интереси надъ всички частни интереси. Азъ уважавамъ всѣко едно перо, което добросъвестно служи на народа и на държавата, но оставямъ на правителството то да преценява, защото то е оторизирано, то е облѣчено съ това доверіе да ръководи българската държава и предъ всичко чейната външна политика. Правителството ни казва: „Да, азъ имамъ десетки милиони левове, за които не съмъ длъженъ да ви давамъ смѣтка, но азъ не желая въ случая, когато се касае да се снабди съ единъ инвентаръ, съ една печатница, необходима за тѣзи и тѣзи цели на българската национална кауза, да се ползувамъ безконтролно отъ тѣхъ. Азъ искамъ да бъдемъ начисто. Азъ искамъ тази машина да я закупя, да бъдемъ на открито“.

Какво осмидително има въ това? Че въ коя държава, г-да, министерскиятъ съветъ, правителството, нѣма собствена печатница за изданията, съ които ще прокарва държавната си политика? (Възражения отъ лѣво)

Председател С. Мошановъ: (Звъни) Моля ви се!

И. Петровъ: Но предговорившиятъ казватъ: има Държавна печатница, има частни печатници, защо не си послужите съ тѣхъ?

Г-да! Азъ мисля, че този въпросъ ще го разреши самото правителство, което е създадо вече една малка печатница, въ която се печатат „La Parole bulgare“. Но то казва, че тя е недостатъчна. Правителството счита — и азъ съмъ на същото мнение — че държавниятъ, правителственитъ издания, не могатъ да се печататъ въ частни печатници.

Нѣкой отъ нар. представители: Има Държавна печатница.

И. Петровъ: Да, но тя има друго предназначение. Тя е достатъчно много обременена и не може да се прибави къмъ нея цѣлниятъ той апаратъ, който е свързанъ съ издаването на вестници. Какъ искате вие, цѣлниятъ редакторски персонал на „La Parole bulgare“ и на другитъ издания, съ които правителството иска да провежда своята политика, да го прати въ Държавната печатница ли? Държавната печатница си има своя обликъ и своитъ задачи. Следователно, за нуждитъ на това печатъ правителството е намѣрило за добре и за целесобразно — и азъ одобрявамъ неговото решение — да изпише и инсталира една такава модерна ротативна машина.

Сега поставя се и следниятъ въпросъ: добре, правителството ще си достави тази машина — какво ще печататъ? Ще печататъ в. „Днесъ“ и в. „La Parole bulgare“. Нѣкои се нахвърлиха върху тия издания — в. „Днесъ“ и в. „La Parole bulgare“ — и направиха преценка относно списването имъ, какво се прокарва чрезъ тѣзи вестници, новината се сжщо въпросътъ за цензурата и пр. и пр.

Г. г. народни представители! Азъ мисля, че е неумѣстно тукъ да се повдигатъ тия въпроси. (Възражения отъ лѣво)

Нѣкой отъ нар. представители: А къде?

И. Петровъ: Ние сме въ навечерието на голѣмитъ дебати по бюджета — тогава всѣки ще си направи свободно преценката. Но сега, понеже тръгнахме по този пътъ, позволете ми да се спра на критикитъ — най-напредъ, въ връзка съ издаването на в. „La Parole bulgare“. Азъ изпитахъ едно чувство на огорчение отъ преценкитъ на г. Григоръ Василевъ. Той дойде да каже, че официозътъ на френски езикъ „La Parole bulgare“ е станалъ вече единъ парцалъ и че него го четѣли въ чужбина само слугинитъ.

Азъ не знамъ, г. г. народни представители, нѣкъде въ чужбина, дали нѣкой би дръзналъ да каже такава нѣща за официоза на собствената си държава.

Г. Василевъ: (Възражая)

И. Петровъ: Въ България, обаче, всѣки може безъ отговорност да прави каквито ще преценки. На кого служите въ такъвъ случай?

Г. Василевъ: На България служба.

И. Петровъ: Г-нъ Узуновъ, въ противовѣсъ на Вашитъ преценки, дойде да цитира имена на видни чужденци, на добри приятели на България, които, каза той, ласкаво се изказвали за „La Parole bulgare“. Може би този вестникъ да не е свършенъ. Може би, щомъ вие не сте тамъ, да му липсва най-голѣмото украшение! Но съгласете се, колкото и скромна да бжде неговата дейност, колкото и да бжде лишена тя отъ качествата, които искате да има, не можете да кажете, г. Григоръ Василевъ, че той е парцалъ, и че само слугинитъ го четѣли, защото ще Ви се смѣятъ. Защото всѣки ще разбере, че вие правите политика и ще Ви се смѣе, когато казвате, че официозътъ на правителството го четѣли само слугинитъ.

Г. Василевъ: Чель съмъ доклада на бившия ректоръ на Университета, г. проф. Геневъ. Това не сѣ мои думи.

Председател С. Мошановъ: (Звъни)

И. Петровъ: Относно срѣдствата. Сега влиъ — азъ нѣмамъ намѣрение да говоря — единъ господинъ ми даде нѣкои цифри. Отъ тѣхъ какво виждаме, г-да? За „La Parole bulgare“ — по рано „La Bulgarie“ — за петъ години сѣ дадени на Придворната печатница 1/2 милионъ лева, ...

Нѣкой отъ нар. представители: „La Bulgarie“ бѣше ежедневникъ.

И. Петровъ: ... а за официозния печатъ, за последнитъ четири години, за печатъ сѣ дадени къмъ 8 или 9 милиона лева на частни печатници. А тия печатници винаги могатъ да кажатъ на държавата, респективно на правителството: не желаемъ утре да печатаме вашия вестникъ. (Възражения отъ лѣво)

Председател С. Мошановъ: (Звъни)

И. Петровъ: Ние не можемъ да оставимъ, щото държавниятъ, официозниятъ печатъ да бжде à la merci на този или онзи стопанинъ на печатница.

Д. Търкалановъ: Вие опровергавате сведенията на г. Савовъ. Вие ли говорите истината, или това, което казва г. Савовъ, е истината?

И. Петровъ: Г. г. народни представители! Въ връзка съ това се повдига и въпросътъ за цензурата. Дълга да заявя, макаръ че считамъ за нуженъ единъ контролъ на печата, че цензурата напоследъкъ е правила много гафове.

Отъ лѣво: А-а-а!

И. Петровъ: Това не значи, че ако тя е правилна известни грѣшки и нѣкъде се е престарявала, не се налага единъ контролъ на печата. Това е моето разбиране. Но то е другъ въпросъ.

Азъ считамъ, че при днешното международно положение България, респективно българското правителство, трѣбва да бди, защото въ края на краищата то не бжде отговорно. Вие знаете какво се оказа въ миналото, когато ставаше въпросъ за катастрофитъ. Отговорно е правителството даже и тогава, когато мимо него сѣ бивали давани заповѣди за атаки. Утре, когато ще се строи гѣонето, всѣки ще каже: имаме правителство, то бѣше длъжно да обуздае и постави всѣки на мѣстото. И азъ не зная нѣкои отъ тѣзи, които стоятъ, на тѣзи мѣста тамъ (Соци въ лѣво), какъ биха действували при днешнитъ международни обстоятелства. (Възражения отъ лѣво)

Председател С. Мошановъ: (Звъни)

И. Петровъ: Но въ връзка съ този законопроектъ се повдигнаха въпроси относно това, че правителството не си е изпълнило задълженията, като правителство отговорно.

да защити нашата национална кауза. Даже г. Григоръ Василевъ отиде дотамъ, да каже, че то не позволявало на пресата даже да отстоява запазенитъ и гарантиранитъ отъ мирнитъ договори права на българския народъ. Г. г. народни представители! Правителството, чрезъ своя първъ министъръ, направи едно изложение за своята външна политика въ едно заседание на цѣлото народно представителство. Тамъ то каза каквото трѣбваше да се каже. И азъ мисля, че тамъ политиката на правителството не бѣ отречена отъ никого, тамъ тя бѣ одобрена.

Д. Търкалановъ: Това не е истина.

И. Петровъ: Идатъ, повтарямъ, дебатитъ по бюджета. Ще бжде засегната правителствената политика. Имайте куража, излъжете и кажете, г-да, вие, които мислите, че по-добре можете да служите на България, кажете го открито на днешното правителство на Кьосеивановъ, даже на царското правителство на д-ръ Кьосеивановъ. (Възражения и смѣхъ отъ лѣво) Да, тъй е, защото само българскиятъ манталитетъ не се стѣснява да каже, че е царско правителство. . .

Н. Търкалановъ: (Възражая)

Председателъ С. Мошановъ: (Звъни)

И. Петровъ: Ние много злоупотрѣбляваме съ фразитъ. И тѣзи г-да (Сочи въ лѣво), които много критикуватъ когато дойдатъ тукъ (Сочи въ дѣсно), водятъ една разлагача и една развращаваща политика. (Нѣкой отъ дѣсно ржкоплѣскавъ)

Г-да! Говори се, че днешното правителство не отстоявало, както трѣбва — по разбиранията на нѣкои господа тукъ — нашата национална кауза, нашитъ държавни интереси. Азъ искамъ да зная, дали политиката на кабинета Цанковъ бѣше одобрявана отъ опозицията, дали политиката на Ляпчевъ и на Буровъ, и по-късно политиката на Народния блокъ бѣше одобрявана отъ опозицията, и не формираха ли се шайки въ дадени моменти, когато се желаеа кризи, да ходятъ по локалитъ въ София и да таксуватъ като предатели тогавашнитъ първи министри, ръководители на външната политика? Това нѣщо забравено ли е? Да ви напомнямъ ли за кризата, когато се сваляше отъ власт г. Цанковъ, или по-късно, когато се поде атака въ 1928 г. противъ политиката на Ляпчевъ и Буровъ? Не бѣше ли то въ името на така нареченото предателство по външната политика? А сега дохождаме да признаемъ — признава го, разбира се, който е добросъвестенъ — че министритъ, които сѣ управлявали тогава, сѣ отстоявали като добри българи една национална политика, съобразна съ условията на времето. Винаги улицата, кафенетата, клюкарнитъ, безотговорнитъ фактори искатъ едно, а държавната политика и отговорнитъ лица не могатъ да правятъ нищо друго, освенъ това, което имъ позволява съвестта и разбиранията имъ въ даденъ моментъ. Какво искате вие отъ днешното правителство? То свободно ли е? Нима искате да удари съ юмрукъ и така да отстоява нашитъ национални идеали?

Д. Търкалановъ: (Възражая)

И. Петровъ: Вие, г. Търкалановъ, когато отидете тамъ (Сочи министерската маса), ще определѣте, какво ще трѣбва да направи правителството.

Д. Търкалановъ: Ние сме свободни да гласуваме.

И. Петровъ: Ето защо, г. г. народни представители, както казахъ и по единъ другъ законопроектъ, въпросътъ е на довърше. Въ тая виходка, която се курдисува отъ тукъ (Сочи въ лѣво), подпомогната и отъ 7 души отъ другата страна, азъ виждамъ една атака на користъ, една атака за властъ (Възражения отъ лѣво), а не една атака въ името на нѣкаква държавническа политика, защото държавнитъ интереси налагатъ това. Г. г. народни представители! Азъ знаяхъ и миналия пътъ, че тукъ се касае за едно отношение на довърше — имаме ли ние довърше къмъ тѣзи, които сѣ на тази маса (Сочи министерската маса), къмъ царското българско правителство. Ако го имаме, ние ще имъ дадемъ този кредитъ. Този кредитъ се иска за нуждитъ на отечествената кауза, за тази кауза, за която мнозина обвиняваха правителството, че не харчело достатъчно. Сега щомъ ни искатъ 8 милиона лева и ни казватъ за какво ги искатъ, щомъ сѣ за печатарска машина, не ги даваме! За друго можете да из-

разходвате и 100 милиона лева, и безъ да ни кажете за какво сѣ, ще ги дадемъ. Но сега, понеже имавте доблестта да ни кажете, понеже се засѣгатъ предприятия и се преплитатъ интереси, не ги даваме! Кажете, има ли тукъ логика, има ли добросъвестностъ?

Г-да! Азъ заключавамъ. Атаката, която се води, не е противъ правителството на д-ръ Кьосеивановъ, а е противъ политиката, която се прокарва отъ него. Тази политика души мнозина отъ тукъ (Сочи въ лѣво), души и мнозина, които сѣ вѣнтъ; може и да се бърка на много смѣтки съ огледъ на това издателство и съ огледъ на разширения печатъ, който правителството има намѣрене да постави въ услуга на своята политика, на българската държавна политика.

Нѣкой отъ лѣво: Съ цензурата.

И. Петровъ: Като дойде на дневенъ редъ цензурата, ще си кажемъ думата. — Но, както казахъ, тази политика е одобрена отъ българския народъ, това правителство има опора и въ българския Парламентъ. Азъ ще гласувамъ този параграфъ именно защото тѣзи срѣдства се даватъ не на едно правителство на Иванъ или Драганъ, а въ името на една политика, която се оглавява отъ днешното правителство. Това едно.

И второ, азъ бързамъ да заявя: уважавамъ мнението на всѣкого, но нека то бжде добросъвестно. Колкето то е користо — припомнямъ ви историческия примѣръ на Юда. Нѣкога Юда продаде Христа, Христосъ отиде на кръста, но съ неговото възкресение възкрѣсна и християнството по-свѣтло. Така ще пребже и ще възкрѣсне още по-силно политиката, която се прокарва отъ правителството на д-ръ Кьосеивановъ, и която ще се прокарва и отъ тѣзи, които ще го последватъ. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Председателъ С. Мошановъ: Има думата народниятъ представител г. Никола Търкалановъ.

Н. Търкалановъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Наистина, по тоя нагледъ малкъ въпросъ на строенето е доста много повишено.

Н. Василевъ: За голѣмо съжаление!

Н. Търкалановъ: Азъ, обаче, бързамъ веднага да отговоря на добрия си приятелъ г. Василевъ, че никакъ не съжалявамъ за това и намирамъ, че то е твърде много оправдано. Причинитъ, по които вады това заключение, сѣ следнитъ.

Действително ние, така нареченитъ приобщени, искаме да насадимъ единъ новъ режимъ, искаме българската общественоста да трѣгне по единъ новъ пътъ, искаме даже въ Парламента, когато се поставятъ въпроситъ — като имаме предвидъ и системата, по която се избрахме, че тя е индивидуална и че никой нѣма задължение къмъ никого — народниятъ представителъ, дохождайки тукъ, да изпълнява само своя дългъ, като слуша единствено своята съвестъ (Ржкоплѣскания отъ лѣво) и по-малко да прави компромиси, които въ миналото убиха Парламента. За тоя режимъ и за тоя редъ ние поискаме да имаме своя преса. Нищо лошо дотукъ, нищо осждително дотукъ, защото всѣки, който има свои идеи, който служи на една идеология, който е готовъ да се жертвува за тая своя идеология, той ще трѣбва да има куража всѣкжде и всѣкога да отстоява своитъ разбирания. Въпросътъ е, обаче, какъ ние ще организираме нашата преса. Ето това е, което внася смутъ въ тѣй наречената дѣсна тукъ, което смуцава голѣма частъ отъ насъ, приобщенитъ народни представители.

Г. г. народни представители! Наистина въ миналото, на което всички до единъ безъ изключение или съ малки изключения сме служили — и ако трѣбва да се носятъ отговорности за него, носимъ ги до единъ — имаме моменти, когато сѣ си служили съ държавни срѣдства за чисто партийни цели. Е добре, то оправдава ли това, което ние днесъ правимъ? Ако въ миналото е извършвано известно, биехъ го казвалъ, престѣпно деяние, ако въ миналото режими сѣ си позволявали да бъркатъ въ държавната хазна и да взематъ срѣдства за чисто свои партийни, партизански цели, нима днесъ това може да ни послужи като аргументъ, за да можемъ да вървимъ по сѣщия пътъ и да кажемъ: „Висъ го вършите, вършимъ го и ние“?

Д. Търкалановъ: Кѣде е новото тогава?

Н. Търкалановъ: Моля Ви се! — Това е най-слабият аргументъ. Никой човѣкъ, който държи за своето лично достоинство и който иска да види нѣщата трѣгнали действително по новъ пътъ, не може да счита, че заради това, защото другитѣ вземали, позволено е и нему да взема. Да, вземали сѣ нѣкой, но едновременно съ това — да се взема отъ общественитѣ сръдства за партийни цели — въ онова отречено минало е имало и друго пѣщо, което е много хубаво. То е, че всички кадри, всички малки и голѣми, които се числѣха въ своитѣ организации, отдѣляха отъ своитѣ сръдства и даваха за пропаганднитѣ цели на своитѣ партии. Добре, дайте да поставимъ и ние този въпросъ! Да го поставимъ честно и почтено! Ние ще намѣримъ сръдства, но ще ги отдѣлимъ отъ насъ най-напредъ, както въ миналото ги отдѣляхме. Тогава народниятъ представителъ отдѣляше по 1.000 л. месечно за партийнитѣ издания. Ето ви пѣтътъ.

С. Станчевъ: И тайно — отъ държавната каса!

Н. Търкалановъ: Моля, недейте ме пресича, да не си кажемъ нѣкоя дума, която не бива.

Г. г. народни представители! Азъ считамъ, че когато е сложенъ предъ насъ въпросътъ, който моятъ приятелъ Иванъ Петровъ защитава съ такава стрѣль — за пресата на единъ режимъ — ние трѣбва да имаме куража да намѣримъ сръдствата. И азъ имамъ куража да кажа на господата отъ тая маса (Сочи министерската маса) и предъ васъ: къде сме ние, наистина? Азъ имамъ куража да кажа това тукъ въ Парламента. Нѣма три месеца, откакъ мина тукъ отговорътъ на тронното слово. Та вие тамъ, отъ оная маса (Сочи министерската маса) не приказвахте ли тукъ на 6 езика? Защо тогава вие ни питате сега: „Защо реагирате така“? Защото не знаемъ, дали утре трѣни вие не ще се попишманите, че сме направили това, и защото — най-важното, разберете ни, за последенъ пътъ ви го казвамъ — искаме да бъдемъ народни представители, а не да одобряваме въ всѣки моментъ всичко, което ни се поднася. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Ако тоя въпросъ бѣше сложенъ тъй, както се слагаха други въпроси въ нашето болшинство, така да се изрази, и ако вие бѣхте ни казали, че за тая нужда трѣбва да се намѣрятъ сръдства, да ни питаете, да вземете предвидъ нашето съгласие, сигурно нѣмаше да се намѣри нито единъ тукъ, който да реагира. Вие научихте една система: предъ свършенитѣ факти тѣ гълтатъ, ще върви! (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Сега вие ни казвате: „Дошло е, какво ще правимъ?“ Шомъ е дошло, берете му гайлето! Ние ви го казахме много пѣти и това, което става въ последнитѣ дни, е много симптоматично, азъ после ще ви направя едно предупреждение, да го запомните — но изглежда, че вие не държите смѣтка за това.

Г. г. народни представители! Аргументъ: тѣзи 8 милиона лева сѣ казватъ, помощ на Дирекцията на печата! Че кому давате помощ и какъ я давате? Ами че това е смѣшно преди всичко, за да не кажа по-тежка дума. Държавата да си гласува помощ! Дѣсната ржка дава на лѣвата! Това нито е бюджетно, бихъ казалъ, нито е парламентарно. Подобно отношение е несериозно. Защото, когато вие казвате, че единъ кредитъ е необходимъ за единъ институтъ, за едно отдѣление, за една дирекция, добре, тогава вие ще искате да се гласува кредитъ за Дирекцията на печата за това и това. Нищо повече. Азъ искамъ да се обяснимъ по тоя въпросъ.

Г. г. народни представители! Думата помощ крие въ себе си едно освобождение отъ известна отговорност, когато ще се отчитате по тия сръдства. Добре, позволете и на мене и азъ, колкото васъ — може би вие ми отричате това право, но и азъ, като мнозина отъ васъ, добри другари тукъ, мисля за този режимъ, защото и азъ съмъ приобщенъ и ще дойда после да се поясня по този въпросъ — да пазя престижа на този режимъ. Вие оставяте сега една отворена врата, и когато нѣма свободно проявяване на общественото мнение, когато ние задръстваме всички пѣтици на една свободна борба, когато най-после следъ една страшна цензура убиваме човѣшкото, не само депутатското достоинство (Ржкоплѣскания отъ лѣво), вие давате ли си смѣтка, какво ще бѣде утре заключението за тѣзи 8 милиона лева? Нѣкога — не искамъ да оскърбявамъ никого — преди години друга една власт даде на единъ министър-председателъ нѣколко милиона лева за национални цели, но дойде 9 юний и ние знаете какъ се разнасяха тѣзи пари и какъ жестоко се уби единъ режимъ, защото се каза: „Вие вземахте тѣзи пари, за да разхищавате обществени сръдства“!

Нѣкой отъ лѣво: Къде отидоха тия сръдства?

Н. Търкалановъ: Идете питайте тѣзи, които ги взеха. — Защо и днесъ да оставимъ тая отворена врата? И азъ съмъ длъженъ тукъ да кажа на васъ отъ лѣвицата: вие можете да не одобрявате дейтелността на д-ръ Кюсе-иановъ, ние можете да му отричате всички качества, вие можете днесъ и нощемъ да смѣтате, че той е негоденъ — най-после това е ваше право, вие за това сте народни представители, да критикувате; но, г. г. народни представители, никому не е позволено вече въ тая действително измѣнена и злочеста страна да продължава по тоя начинъ да убива морално хората единъ следъ другъ. Вие не можете да хвърлите обвинение, че тамъ (Сочи министерската маса) има такива хора. И азъ искамъ тамъ да предпазя. Но по тоя начинъ, както вървимъ, очевидно, това ще стане.

Ето второто съображение, което ме кара съ тая стрѣль да се боря вече две седмици и да увещавамъ, да педирамъ предъ министър-председателъ и министри: намѣрете му начина, намѣрете друга формула, измѣнете параграфа, но го поставете по начинъ такъв, че ние съ спокойна съвѣсть да изпълнимъ дълга си. Сегашниятъ начинъ — разберете го — ще отвори възможности за интригата, за мълвата, за тая мълва, която уби толкова много ценности и опустошава хората въ нашата страна. А ние искаме тя да престане.

Но паралелно съ това веднага азъ искамъ да спра вашето внимание на следния въпросъ. Тоя кредитъ билъ за национални цели, за пропаганда! Добре! Нима когато едно правителство ще иска кредити да брани предъ вниманието свѣтъ и предъ други устоитѣ на държавата, би се намѣрилъ нѣкой народенъ представителъ, който би спрѣлъ подобна инициатива? За честъта на Парламента, азъ смѣтамъ, че такъвъ нѣма между насъ.

Но, г. г. народни представители, за в. „La Parole bulgare“, за който се искатъ сръдствата, презъ миналата 1937 г. сѣ похарчени всичко 736 хиляди лева. Това коштува тоя вестникъ заедно съ редакционния персоналъ, съ машината, която имате тамъ, съ печата, мастилото, хартията и пр. И при това тоя вестникъ се печати въ своя печатница, а не, както моятъ добъръ приятелъ Иванъ Петровъ мисли, че отъ 2—3 години се печаталъ вънъ. Отъ 1930 г. той се печати на собствена плоска машина, купена въ времето, когато директоръ на този вестникъ, тогава „La Bulgarie“, бѣше сегашниятъ министъръ д-ръ Николаевъ, и платена пакъ въ негово време. Тая плоска машина не само посрѣща и задоволява напълно нуждитѣ на вестника, но извършва и частенъ печатъ. Така, напр., миналата година близо 300 хиляди лева сѣ постѣпили отъ печатане на частни издания въ тая печатница. Следователно, не е сериозенъ аргументътъ да се искатъ нови сръдства за тоя вестникъ, затова, че ще отиде вънъ отъ предѣлитѣ на нашата страна, затова, че чрезъ него ще искаме да види свѣтътъ, къде сме ние и кому служимъ, защото напълно е въ неговитѣ възможности, при днешнитѣ условия, при които той е поставенъ, да задоволява своитѣ нужди и, следователно, нѣма причина да се искатъ тия сръдства.

Другъ е въпросътъ за нашия официозъ в. „Днесъ“. Г. г. народни представители! Грѣхътъ е нашъ общъ и азъ поемамъ своя дѣлъ. Тогава, когато ние, Камарата, приехме цѣлата оная сурія отъ законодателство отъ 19 май 1934 г. до 31 май т. г. възъ основа на чл. 47 отъ конституцията, ние гласувахме една наредба-законъ, по силата на която в. „Днесъ“ става държавно издание, и, следователно, шомъ сме гласували това, ще му беремъ сега гайлето. Е добре, отъ тогава досега нито отъ тукъ (Сочи въ лѣво), нито отъ тамъ (Сочи въ дѣсно), никой по частна инициатива не излѣзе да каже да отгѣнимъ този законъ. Наистина, ние гласувахме тогава, защото намѣрихме съображенията на г. министра на правосѣдието за всѣки, приехме цѣлото онова законодателство при декларацията въ болшинството, че всичко, което ние намѣримъ, че не отговаря на нашиятъ разбирания, постепенно ще бѣде отгѣнено. Е, добре, ние не отгѣнихме този законъ. А вестникътъ гълта пари, вестникътъ слабо се харчи, не се пласира — това е вѣрно. И вие искате сега за него сръдства!

Г. г. народни представители! И това не е най-лошото. Ако единъ режимъ трѣбва да пусне своитѣ мощни корени, за да пребѣде, ако това е национално нужно и обществено оправдано, азъ съ спокойна съвѣсть ще гласувамъ. Но азъ поставямъ единъ въпросъ, който съмъ поставилъ и другаде: къде сме ние? Дайте да видимъ, къде сме? Ако вие — обръщамъ се къмъ другаритѣ отъ

большинството — мислите, че ние ще идентифицираме на съ държава — това което правят националсоциали ститъ, тона което прави фашизмът, тона което прави пародната партия въ Турция — дайте да вземемъ пари, и въ името на това, че смѣтаме, че то е една необходи мостъ, ще устояваме на атакитъ на тѣзи господа (Сочи въ лѣво) и ще продължимъ нататъкъ. Но ние нѣмаме този куражъ. Ние седимъ ту така, ту така, клатимъ се всѣки день, и понеже нѣмаме куражъ да направимъ това, то гава за какво ни искате вие тия срѣдства? И азъ имамъ куража да кажа предъ Парламента: затова ли, да виж даме всѣки день васъ (Къмъ министритъ) да ласкаятъ, васъ да хвалятъ? Благодаримъ! Правителството е едно, Парламентътъ е друго. Вие сте наши другари. Ние ще вър вимъ подиръ васъ дотогава, докогато вие ни уважавате, дотогава, докогато вие достойно се носите съ насъ. Но когато въ в. „Днесъ“, следъ като Парламентътъ направи тая невиджана въ анализъ на парламентарната история внушителна и единодушна манифестация за грамадитъ милиардни кредити, които Богъ знае какъ ще ги съби раме, и които каратъ да настрѣхвватъ коситъ на оня свѣтъ тамъ долу въ села и градове, на другия день пи шете: „Внесенитъ законопроекти отъ правителството съ по-красноречиви доказателства отъ всѣкакви речи въ На родното събрание“ — значи: нѣмаме нужда отъ вашитъ речи; когато вие не позволявате на никой човѣкъ, който е свободенъ и има мнение противно на вашето, да го изнесе тамъ; когато вие не позволявате да се печататъ тамъ речи на ваши другари, когато вие не позволявате да се критикува тамъ никой вашъ приятель държавенъ чиновникъ — тогава по силата на какво вие искате отъ насъ да ви вотираме този кредитъ?

Г. г. народни представители отъ большинството, къмъ васъ се обръщамъ — защото азъ знамъ, че тукъ (Сочи въ лѣво) се намиратъ хора, които искатъ въ мѣтна вода риба да ловятъ — кога вие видѣхте, следъ като Кама рата се събра тукъ, вашитъ имена наравно съ нѣкого отъ г. г. министритъ следъ нѣкоя публична акция да бѣде вписано въ в. „Днесъ“? Винаги г. г. чиновницитъ ще се наредятъ следъ министритъ, защото съ богопомазани. Виж даде въ вестника вписани имената на г. г. министритъ и на чиновницитъ, а следъ това — нищо. (Шумъ)

Председател С. Мошановъ: (Звъни)

Н. Търкалановъ: Г. г. народни представители! Азъ съмъ ли давалъ доказателства, че обичамъ да ви из слушвамъ, когато говорите. Ето защо моля ви и вие да ме изслушате.

Е добре, когато въ този вестникъ повече отъ всѣ къде другаде се убива престижътъ на Парламента, азъ имамъ правото да ви кажа: нѣмаме право да искате ни какъвъ кредитъ за тоя вестникъ! (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Но, казватъ нѣкои другари тукъ: да, но това върви, го дини подредъ се харчатъ пари за вестника. — Драги при ятели отъ большинството, най-чувствителни сте, колчемъ тукъ се спомене за звенарщината; вие реагирате срещу нея и не преставате да я клеймите. Е добре, тази система е остатъкъ отъ звенарщината; тя почна съ „Нови дни“, който тогава се печаташе въ Държавната печатница, и следъ това се продължи тая практика. Това ли харесахте вие на оня режимъ? Това ли искате да пребѣде? Тогава унищожиха свободата на мнението, тогава унищожиха свободата на пресата, тогава унищожиха свободата на печата и трѣгнаха по този пътъ. Това не е аргументъ и то не бива да остане аргументъ.

Но азъ искамъ и друго пѣщо да ви кажа. Когато е въпросъ за отстояването на националнитъ ни позиции, ние ще намѣримъ срѣдства, но най-напредъ сме длъжни да съберемъ помежду си, да намѣримъ тия срѣдства. Въ тия тежки дни, въ тѣзи усиленни дни за народа ни създаваме нова държавна печатница. Онзи день четохъ една стати стика и се натъкнахъ на единъ страшенъ фактъ, който моля да го имате предвидъ: съ 24 хиляди души е увели ченъ броятъ на държавнитъ чиновници въ последнитъ четири години, и тѣ лежатъ на гърба на българската дър жава. Не ви стигнаха тѣ, та искате сега още. Вчера вие видѣхте тая могъща демонстрация на българското занаят чийство, най-здравата социална срѣда, която години под редъ ви казва: „Азъ не искамъ отъ тебе, българска властъ, която и да си ти, нищо, азъ не съмъ тежала никой пътъ на държавата, защото още отъ тъмнитъ дни на на шата предосвободителна епоха азъ дадохъ доказателства какъ обичамъ занаята си, но дайте ми възможностъ да работя, искамъ да работя“. Е добре, г-да, това занаят-

чийство се бори срещу общественитъ работилници, съз давани съ цената на такива голѣми жертви, и то ви моли: спрете тия печатници въ затворитъ, спрете тия печатници тукъ или тамъ! Вие вчера, следъ като му правихте декла рация, днесъ ще му сервираме още една печатница и ще назначите още 25—30 чиновници. Къде сме ние тогава? Къде е логиката? (Възражения отъ дѣсно)

И. Балканджиевъ: Печатарството е индустрия, не е за нянтъ.

Председател С. Мошановъ: (Звъни)

Нѣкой отъ лѣво: И печатаритъ сѣ занаятчи.

Н. Търкалановъ: Г. г. народни представители! Като имамъ всичко това предвидъ, азъ считамъ, че тоя кре дитъ, както се иска, не може да бѣде отпущнатъ.

И последенъ апелъ отправимъ. Азъ разбирамъ мѣката на много народни представители мои другари. Та неужели дотамъ докарахме работата, че ние да се караме и да спо римъ публично предъ българския народъ, предъ обще ствената съвестъ за единъ кредитъ отъ 8 милиона лева? Нима нѣма дисциплина? Какъвъ е този анархизъмъ?

Г. г. народни представители! Азъ го казахъ и въ речъта си още въ Долна-бана, казахъ го и тукъ при отговора на тронното слово презъ лѣтото: Парламентътъ — българ скиятъ Парламентъ сега, както и парламентитъ другаде — въ последното десетилѣтие бѣше въ криза поради единъ основенъ свой недѣлъ: това бѣше робията на страшни тиранъ — партийната дисциплина. И сега пѣкои наши другари казватъ: „Че е лошо — лошо е, но какъ ще оти демъ противъ, нали сме едно; трѣбва да замижимъ и да го гласуваме!“ — Вие ще зажумите. Много работи сѣ ставали тукъ, и това може да стане. Но ние отъ нѣколко деиа отправиме тревоженъ апелъ: могатъ и ще свизатъ правителства, но Парламентътъ, като институция на родна, ще остане, защото тая институция е необходима. И Парламентътъ бѣше наложенъ отъ долу; единъ го лѣмъ напоръ отъ долу, отъ всички срѣди, го поиска. Вие го създадохте и вие има съ що да се гордѣте. Вие нѣ мате, обаче, право на тази ваща рожба но този начинъ да поствате. Знамъ психиката въ този моментъ на нашия народъ, обединѣлъ, който хлѣбъ нѣма въ тия тежки дни, за когото парата, левтъ и много пѣщо. Поставете се въ нашето положение, когато отидемъ при избирателитъ си и ни попитатъ: какъ дадохте 8 милиона лева, за да се пишатъ вестници?

Г. г. народни представители! Свободата на словото насъ ни интересува, свободата на печата насъ ни интере сува, но и левтъ да бѣде въ джеба на българския граж данинъ, или пъкъ срѣдствата на държавата да бѣдатъ насочени къмъ едни здрави задачи, да бѣдатъ оползо творени, и тога насъ сѣщо така ни интересува. Тоя народъ е много мнителенъ, много бди. Недейте ни поставя предъ това тежко изпитание, да не знаемъ какъ да се върнемъ въ избирателнитъ си колегии, защото: гласъ народенъ — гласъ Божи, и защото всичко, което ние тукъ въ единъ моментъ на увѣчение можемъ да гласуваме, ще даде своето отражение. Че има юди, това е вѣрно; има юди и тукъ, които искатъ да си затворятъ очитъ предъ действителността, които искатъ да докаратъ нѣщата, може би, къмъ новъ 19 май. (Продължителни ржкоплѣскания отъ лѣво) Азъ се боря срещу тѣхъ и работя за Парламента. (Продължителни ржкоплѣскания отъ лѣво)

Г. Василевъ: Г-нъ председателю! Правя предложение за прекращаване на дебатитъ.

Председател С. Мошановъ: Има предложение за пре кращаване на дебатитъ. Изказали сѣ се повече отъ 8 души.

Тѣзи, които сѣ съгласни да се прекратятъ дебатитъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема. Има ли да говори нѣкой отъ г. г. министритъ?

Министъръ К. Гуневъ: Азъ искамъ да говоря.

Председател С. Мошановъ: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ К. Гуневъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Отъ известни срѣди измежду васъ, които несъмнено преследватъ други цели, понятии намъ — нѣма защо азъ да ги казвамъ кои сѣ тѣ — . . .

И. Пастуховъ: Стига интриги!

Министър К. Гунев: ... човъкът трябва да бъде дете, за да не ги разбере — зловредно и умишлено се измества и затъмнява въпросът, който е сложен за разглеждане предъ насъ. А самият въпрос е извънредно много ясенъ. Тъ, обаче, гледатъ да го затъмнятъ, да го заобиколятъ, правятъ диверсия съ единичната целъ — да разколебаятъ болшинството. По това нѣма споръ. (Смѣхъ отъ лѣво) Важното е, че се намѣриха хора отъ срѣдата на болшинството, които сж се концентрирали нарочно да направятъ това. (Смѣхъ и възражения отъ лѣво)

Председател С. Мошановъ: (Звъни) Г-да! Азъ съмъ длъженъ да осигуря свобода на г. министра да говори и ще го направя съ всички срѣдства. Моля, тишина, г-да!

Министър К. Гуневъ: Въпросътъ, както казахъ, е много ясенъ и простъ. Ако ви задамъ направо въпроса на васъ всички — и на приобщенитѣ, на болшинството, и на неприобщенитѣ, на опозицията — има ли държавата нужда отъ държавна пропаганда за защита на държавнитѣ интереси? Увѣренъ съмъ, че никой нѣма да ми даде отрицателенъ отговоръ. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно) Възмете българската държава и я сравнете съ всички други държави и ми кажете, не е ли тя, която харчи най-малко за пропаганда? Възмете лашитѣ съседни — всички харчатъ много повече пари за държавна пропаганда, отколкото ние.

Този е въпросътъ всѣщностъ, който ние слагаме — трѣбва ли да изживяваме срѣдства за държавна пропаганда? (Възражения)

Г. Василевъ: Вие не сте държавата. Какво приказвате?

Председател С. Мошановъ: (Звъни)

Министър К. Гуневъ: Какво правѣха въ миналото и какво правимъ сега ние? Обърнете който искате бюджетъ отъ миналитѣ режими и ще видите, че съществуваша по бюджета на Министерството на външнитѣ работи единъ фондъ безотчетни за държавна пропаганда минимумъ отъ 36 милиона лева годишно. За тия пари министърътъ на външнитѣ работи не бѣше длъженъ, по законъ, да дава отчетъ на Народното събрание. Всичко минаваше въ тайна и никой не знаеше къде отиватъ тѣзи пари. Ние можехме да направимъ същото, и съмъ сто на сто увѣренъ, че веднага единодушно щѣхте да гласувате кредита.

Г. Петровъ: (Казва нѣщо)

Министър К. Гуневъ: Моля Ви се, г. Петровъ, изслушайте ме! — Ако ви бѣхъ казалъ, г. г. народни представители, само следното: гласувайте на министъра на външнитѣ работи кредитъ отъ 8 милиона лева за защита на националната кауза въ тоя върховенъ моментъ, никой нѣмаше да откаже това. (Възражения отъ лѣво. Шумъ)

Г. Петровъ: (Казва нѣщо)

Председател С. Мошановъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да! Длъжни сте да изслушате и г. министъра.

Министър К. Гуневъ: Ние, обаче, действуваме друго — не както г. Георги Петровъ, който сега се обажда; ние искаме да бъдемъ откровени съ народнитѣ представители и ние откриваме картитѣ си и казваме: г-да, педейте ни ги дава тѣзи пари да ги изразходваме тайно, ние ще ви кажемъ за какво ще ги изразходваме. Това е искрено отношение на правителството къмъ Парламента и зачитане на народното представителство. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно) Ние ви казваме: не щемъ безотчетни фондове, ние искаме да ви кажемъ открито, да знаете за какво ги искаме и какво правимъ. Вие знаете, че има Дирекция на печата, тя е органъ, натоваренъ съ защитата на националната кауза; Дирекцията на печата е натоварена да издава разни вестници по националната кауза и тѣзи вестници не сж единъ. Знаете, че освенъ „La Parole bulgare“ има и нѣколко други издания, напр., „Прегледъ на чуждия печатъ“, който излиза всѣки день, „Прегледъ на провинциалния печатъ“, „Културенъ прегледъ“, „Известия отъ балканскитѣ страни“, и всичкитѣ други пропагандни книги, които издава Дирекцията на печата. Ще спомена и в. „Днесъ“. Не ме е срамъ да го спомена, макаръ че не съмъ си служилъ никога съ този вестникъ.

Каква е нашата смѣтка, за да искаме този 8-милионенъ кредитъ? За издаването само на ежедневенъ вестникъ

ние даваме за печатъ на частна печатница — до миналата година — по 2 милиона и двеста хиляди лева годишно. Този година, до този моментъ имаме изразходвани само за печатъ 2.300.000 л.; до края на годината ще похарчимъ два милиона и половина лева само за печатъ, които ще дадемъ на частни печатници. За „La Parole bulgare“ и изданията, които току-що ви споменахъ, харчимъ една сума отъ 760.000 л. и друга една отъ 150.000 л. Така че държавата изживява само за печатъ всичко 3 и половина милиона лева.

Ето нашата смѣтка. Вие знаете, че въ Дирекцията на печата има и сега една печатница съ две-три лентотипни машини, имаме и персоналъ. Тия машини, обаче, не сж достатъчни да отпечататъ всичкитѣ държавни издания. Ние не правимъ ли актъ на икономия, като събираме всички държавни издания на едно мѣсто? Какъ? Купуваме една машина, за която съ цѣлото инсталиране и съ зданието харчимъ 8.000.000 л., които ви искаме сега. Тѣзи 8.000.000 л. ще се амортизиратъ за три години съ срѣдствата, които даваме сега на частнитѣ печатници, и ставаме независими, централизираме цѣлата работа и я ржководимъ отъ едно мѣсто.

При туй положение, можете ли да кажете, че този кредитъ е вреденъ, че не е полезенъ? Азъ мисля, че тъкмо като дадете този кредитъ, ще направимъ икономия отъ три милиона лева ежегодно. Ако за три години можемъ да амортизираме машинитѣ, отъ тамъ нататкъ нѣма да харчимъ нищо за нашия печатъ, освенъ обикновенитѣ разходи за персоналъ, които правимъ и сега въ Дирекцията на печата. Можете ли вие да кажете: нѣма да гласуваме този кредитъ? Тукъ има нѣщо тъмно, казватъ господата. Тъмно има, но само въ главата на г. Григоръ Василевъ. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра) Това е истината.

Азъ мисля, че това е достатъчно. Нѣма защо да ви убеждавамъ, не съмъ излѣзълъ да ви убеждавамъ, а да ви освѣтлявамъ.

Петко Стояновъ: Ще остане ли думата „помощ“, или ще остане „кредитъ на министерството“?

Министър К. Гуневъ: Ще Ви обясня. — Въ кредитъ на министерството има помощи. И за Дирекцията на печата се дава „помощъ“, защото за Дирекцията на печата не се спазва законътъ за бюджета, отчетността и предприятията. И то е много ясно защо. Държавната печатница остава за официалнитѣ държавни издания. Обаче работата, която въ Дирекцията на печата се върши, е формално свършено друга. Тамъ има редакторъ, прави се пропаганда, има хора, които организиратъ тази пропаганда, които пишатъ статии и конкуриратъ на частния печатъ. Следователно, тѣ ще действуватъ на същитѣ начала, както действува и частниятъ печатъ. Много ясно е защо отдѣляме Дирекцията на печата отъ Държавната печатница.

Петко Стояновъ: Това е въ противоречие съ чл. 4 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията.

Министър К. Гуневъ: Не е въ никакво противоречие съ чл. 4. — Разликата е въ това, че по-рано се правѣше това тайно, а сетне ние излизаме съ открити карти предъ васъ, защото ви зачитаме. (Продължителни ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Петко Стояновъ: Вие нарушавате чл. 4 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията.

Председател С. Мошановъ: Нѣмате думата, г. Стояновъ!

Г. г. народни представители! Предстои ни да гласуваме § 18 отъ таблицата къмъ чл. 1.

Докладчикъ С. Колчевъ: Съ добавката.

Председател С. Мошановъ: Моля Ви се!

Г-нъ докладчикътъ ми събщи, че г. министърътъ възприема добавката, че тая помощъ се дава на Дирекцията на печата. Така че, до този моментъ ние се намираме само при наличността на две предложения: едно — отъ комисията, съ прибавката, която се докладва отъ г. докладчика, съ която е съгласенъ и г. министърътъ, и другото предложение — отъ народния представител г. Христо Мирски, което гласи: „§ 18 въ подробната таблица се премахва“.

Понеже предложението на г. Мирски изключва предложението на комисията, ще се гласува най-напред предложението на комисията.

Има предложение, подписано от нужното число народни представители, да се гласува поименно.

Аз съм длъжен, съгласно правилника за вътрешния ред на Народното събрание, да поставя това предложение на гласуване.

Министър К. Гунев: Уведомявам г. г. народните представители, че съм съгласен гласуването да стане поименно. (Оживление)

Председател С. Мошанов: Моля, тѣзи, които са съгласни гласуването на § 18 да стане поименно, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Тѣзи, които ще гласуват за приемането на § 18 така, както се докладва от г. докладчика, заедно с добавката, ще казват „за“, а тѣзи, които ще гласуват против приемането на параграфа, ще казват „против“.

Моля г. секретаря да извиква по списъка г. г. народните представители.

Секретар Ц. Петков: (Чете)

Александър Симов Гигов — отсъствава.
Александър Цалов Цанков — против.
Ангел Димитров Станков — против.
Ангел Иванов Кроснареки — за.
Ангел Михайлов Рибилов — против.
Асен Иванов Голев — против.
Асен Христов Мумджиев — против.
Атанас Петков Каншев — за.
х. Атанас Попов Панайотов — отсъствава.
Д-ръ Атанас Симеонов Москов — против.
Божин Димитров Проданов — против.
Борис Василев Мончев — отсъствава.
Д-ръ Борис Николов Даскалов — против.
Боян Вълков Василев — за.
Боян Димитров Абаджиев — за.
Бълю Бълев Келешев — за.
Васил Иванов Вълков — против.
Васил Илиев Мандаров — отсъствава.
Васил Тодоров Чобанов — отсъствава.
Велизар Христов Багаров — отсъствава.
Владимир Христов Рашев — против.
Вълю Бонев Вълев — против.
Георги Василев Лазаров — против.
Георги Димитров Шишков — за.
Георги Иванов Говедаров — за.
Георги Иванов Петраков — за.
Георги Киряков Чалбуков — за.
Георги Марков Дамянов — за.
Георги Миков Нинов — отсъствава.
Георги Петров Панайотов — против.
Георги Попов Стефанов — за.
Д-ръ Георги Славчев Георгиев — против.
Георги Стоименов Кацаров — за.
Георги Христов Стоянов — против.
Гето Кръстев Гетов — за.
Григор Василев Горев — против. (Смѣх)
Димитър Вълчев Марчев — за.
Деню Георгиев Колев — против.
Димитър Георгиев Мацанкиев ...

Д. Мацанкиев: Два пъти против!

Председател С. Мошанов: Излишно е това.

Секретар Ц. Петков: (Продължава да чете)

Димитър Георгиев Сараджов — за.
Димитър Илиев Иванов — против.
Димитър Йосифов Пешев — за.
Димитър Любомиров Гичев — против.
Димитър Марков Василев — за.
Димитър Нейков Манолов — против.
Димитър Петков Маджаров — против.
Димитър Петров Сираков — против.
Димитър Стефанов Савов — против.
Димитър Стоянов Ангелов — отсъствава.
Димитър Стоянов Търкаланов — против.
Димитър х. Христов Кушев — против.
Димо Янков Василев — за.
Динко Тодоров Тонев — против.
Дойко Петков Дойков — против.
Дойчин Цветков Цъклев — против.
Дончо Димов Узунов — за.

Драган Захариев Кисов — против.
Екимъ Александров Екимов — за.
Екимъ Христов Топузанов — за.
Еню Георгиев Клянтев — за.
Еню Илиев Попов — против.
Жико Петров Струнджев — за.
Иванъ Атанасов Сарафов — за.
Иванъ Василев Златаров — за.
Иванъ Василев Петров — за.
Иванъ Димитров Попов — за.
Иванъ Димитров Халаджов — отсъствава.
Иванъ Иванов Багрянов — против.
Иванъ Илиев Воденичарски — отсъствава.
Иванъ Киров Бояджиев — против.
Иванъ Петров Калчев — против.
Иванъ Радев Баланджиев — за.
Иванъ Стефанов Пастухов — против.
Иванъ Христов Момчилов — отсъствава.
Илия Димитров Славков — отсъствава.
Илия Радев Вълчанов — за.
Йордан Русев Йорданов — против.
Йордан Тодоров Йорданов — против.
Йосиф Антонов Разсуков — за.
Йосиф Василев Робев — за.
Кирил Георгиев Минков — за.
Константин Величков Новков — за.
Константин Райнов Крачанов — против.
Косю Христов Анев — за.
Кръстю Славов Леков ...

К. Славов: Пет пъти против!

Председател С. Мошанов: Не си оригинален.

Секретар Ц. Петков: (Продължава да чете)

Д-ръ Кънчо Миланов — отсъствава.
Лало Георгиев Кацарски — за.
Мато Матов Истатов — против.
Методи Йорданов Янчулев — за.
Милко Димитров Баръмов — за.
Минчо Панов Минчев — против.
Милчо Петров Драндаревски — отсъствава.
Михаил Величков Донсузов — против.
Михаил Георгиев Михайлов — отсъствава.
Михаил Митев Стойков — против.
Д-ръ Найденов Николов Найденов — против.
Найденов Райнов Маринов — за.
Наню Недков Пенев — за.
Недѣлко Атанасов Мочуров — против.
Никола Гочев Николов — отсъствава.
Никола Димитров Петков — против.
Никола Иванов Василев — за.
Д-ръ Никола Иванов Дуров — за.
Никола Иванов Контев — за.
Д-ръ Никола Илиев Сакаров — против.
Никола Костадинов Йотов — за.
Никола Панов Иванов — против.
Никола Петков Вачков — за.
Никола Петров Логофетов — отсъствава.
Никола Стоянов Стамболиев — против.
Никола Стоянов Търкаланов — против.
Павел Йовчев Илиев — против.
Панайот Тодоров Станков — за.
Пане Стоимиров Банков — за.
Парашкев Георгиев Забунов — против.
Петко Костов Петков — за.
Д-ръ Петко Петков Балкански — за.
Петко Стоянов Стайнов — против.
Петко Христов Стоянов — против.
Петър Димитров Грънчаров — за.
Д-ръ Петър Иванов Косеианов — за.
Петър м. Стоянов Николов — за.
Д-ръ Петър Стоянов Яламов — против.
Първан Марков Младенов — за.
Ради Иванов Пляков — за.
Ради Найденов Драгев — против.
Рашко Проичев Маджаров — против.
Сава Попов Савов — за.
Серафим Георгиев Апостолов — за.
Сирко Станчев Петков — за.
Славейко Лазаров Василев — за.
Спас Маринов Поповски — за.
Стамо Колчев Пенков — за.
Стефан Миков Минковски — против.
Стефан Радионов Йосифов — за.
Стефан Станев Димитров — против.

Стефанъ Стояновъ Стателовъ — за.
 Стефанъ Цановъ Осиковски — противъ.
 Стойно Славовъ Ивановъ — отсъствува.
 Стойчо Ганчевъ Топаловъ — противъ.
 Стоянъ Ивановъ Омарчевски — за.
 Стоянъ Николовъ Димовъ — за.
 Таско Стойковъ Стойковъ — за.
 Тодоръ Найденовъ Маноловъ — противъ.
 Тодоръ Павловъ Кожухаровъ — противъ.
 Тодоръ Стояновъ Лазаровъ — противъ.
 Тончо Георгиевъ Шиваровъ — противъ.
 Христо Василевъ Вълчевъ — противъ.
 Христо Гатевъ Дончевъ — противъ.
 Христо Георгиевъ Янковъ — противъ.
 Христо Гоговъ Геренковлиевъ — за.
 Христо Ивановъ Гуцовъ — противъ.
 Христо Кръстевъ Мирски — противъ.
 Христо Минчевъ Каркчовъ — отсъствува.
 Христо Стояновъ Таукчиевъ — за.
 Цвѣтко Петковъ Кръстевъ — за.

(Секретарьтъ Цвѣтко Петковъ отива при председателя Стойчо Мошановъ и подпредседателя Георги Марковъ и, въ присъствието на народния представителъ Дойчинъ Цъклевъ, заедно преброяватъ гласувалитъ за и противъ. Презъ това време въ залата настъпва голѣма глъчка и оживление)

Председателъ С. Мошановъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да! Гласували сѣ 136 народни представители, отъ които 69 противъ и 67 за. (Народнитъ представители отъ лѣво ставатъ прави, викатъ „Браво!“ и бурно и продължително ржкоплѣскатъ) Моля, тишина, г-да! (Звъни) Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ К. Гуневъ: Г. г. народни представители! Отъ името на Министерския съветъ заявявамъ, че на основание чл. 112 отъ конституцията оттеглямъ цѣлия законопроектъ. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно. Викове отъ лѣво: „Много късно!“, „Долу!“, тропане и бурни ржкоплѣскания. Народниятъ представителъ Григоръ Василевъ отива при министъръ Гуневъ, удря върху министерската маса и влиза въ пререкания съ него. Народниятъ представителъ Стефанъ Радионовъ и др. отиватъ при Григоръ Василевъ и го отдръпватъ отъ министерската маса. Всрѣдъ голѣмо оживление между народнитъ представители, г. г. министритъ излизатъ отъ заседателната зала)

Г. Василевъ: Бламирани сѣ! Долу!

Председателъ С. Мошановъ: (Става правъ и звъни) Моля, г-да, седнете на мѣстата си!

Г. Василевъ и Петко Стояновъ: Долу!

Д-ръ Б. Даскаловъ: Долу! Нѣма вече Министерски съветъ!

Гласове отъ лѣво: Долу! Голѣмъ шумъ. Александъръ Цанковъ, Григоръ Василевъ, Петко Стояновъ и други народни представители излизатъ предъ банкитъ)

Председателъ С. Мошановъ: (Звъни) Моля, г-да, седнете на мѣстата си! (Звъни) Моля всички г. г. народни представители да пазятъ достойнството на Парламента. Има да решаваме въпроси сега. Седнете на мѣстата си всички! На какво прилича това! (Шумътъ, продължава) Моля, г-да, седнете всички на мѣстата си. (Шумътъ още продължава) Г. г. народни представители, моля ви, седнете на мѣстата си и да пазимъ достойнството на Парламента!

Нѣкой отъ лѣво: Пазимъ го! (Бурни ржкоплѣскания отъ лѣво)

Д-ръ Б. Даскаловъ и Д. Търкалановъ: Да живѣе конституцията и Парламентътъ!

Председателъ С. Мошановъ: Г. г. народни представители! Съгласно цитирания членъ отъ конституцията, Министерскиятъ съветъ има пълното конституционно право...

А. Цанковъ: Не!

Председателъ С. Мошановъ: ... да оттегли цѣлия законопроектъ.

А. Цанковъ: Правителството не е парламентарно и нѣма право да оттегли законопроекта. И азъ съмъ стоялъ тамъ на онова мѣсто (Сочи председателското мѣсто), г. Мошановъ!

Председателъ С. Мошановъ: Г-нъ Цанковъ! Азъ съжалявамъ, че въ този моментъ Вие не можете да намѣрите сили да пазите самообладание. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра) Това е правителство, което е назначено съ царски указъ и което има всички права по конституцията, ... — (Възражения отъ лѣво) Азъ не приемамъ по този въпросъ да се спори! — ... което има правото да оттегли законопроекта по силата на текста на конституцията. (Възражения отъ лѣво) Моля ви се, г-да! — Следъ като вие отхвърлихте § 18 отъ таблицата къмъ чл. 1 отъ законопроекта, оставатъ да се гласуватъ другитъ параграфи. При това положение правителството има пълно право, съгласно чл. 112 отъ конституцията, да си оттегли проекта. Обаче правителството напуста своитъ банки.

Нѣкой отъ лѣво: Отива си.

Председателъ С. Мошановъ: Моля Ви се! Това е неприлично, което правите, г-да!

При това положение, г. г. народни представители, ще следва да вдигна заседанието. Съобщение за ново заседание ще получите и тогава въ това заседание ще опредѣлимъ дневния редъ, който ще има да разглеждаме.

Г. Василевъ: Оставка на правителството! Долу правителството! Да живѣе Парламентътъ!

Председателъ С. Мошановъ: Затварямъ заседанието. (Затворено въ 19 ч. 30 м.)

Председателъ: **СТОЙЧО МОШАНОВЪ**

Секретари: **ЦВ. ПЕТКОВЪ**
Д. УЗУНОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**